NGOZI

Sasisho kuhusu matatizo ya punda na watu wanaowategemea ulimwenguni.

NOVEMBA 2019

THE DONKEY SANCTUARY

YALIYOMO

DIBAJI NA MIKE BAKER 4
MUHTASARI MKUU 6
KIWANDA CHA EJIAO 10
TATIZO LINALOKABILI IDADI YA PUNDA ULIMWENGUNI 12
USTAWI WA WANYAMA 14
RIZIKI 20
WANAWAKE 24
MAZINGIRA 26
MUHTASARI WA BIASHARA YA NGOZI: TISHIO LA KIMATAIFA LA USTAWI WA PUNDA 30
UHARAMU KATIKA BIASHARA 32
MAHUSIANO NA UHALIFU 36
USALAMA WA KUKOMESHA MAGONJWA AU MAAMBUKIZO 38
UPINZANI WA BIASHARA 42
KILIMO 46
TUNACHOFANYA 48
SIKU ZA BAADAYE AMBAZO NI ZA KIBINADAMU NA ENDELEVU 52
MAPENDEKEZO 54
MAREJELEO 56

SHUKRANI

The Donkey Sanctuary ingependa kutoa shukrani za dhati sana kwa mtandao wake wa marafiki, wenzi na washiriki duniani kote ambao wamechangia maelezo ya ripoti hii na ambao wanatetea ustawi wa punda kila siku.

Shirika lolote ambalo lingependa kunukuu au kutaja maudhui yoyote kutoka kwa The Donkey Sanctuary *Ngozi: Ripoti* ya sasisho wanaombwa kutumia sifa ifuatayo: Imetolewa kutoka kwa The Donkey Sanctuary *Ngozi: Ripoti* ya sasisho.

Hakilimiki ©2019 The Donkey Sanctuary.

DIBAJI NA MIKE BAKER

Kuna tatizo ulimwenguni linaloathiri punda.

Punda hajawai kukabiliwa na kiwango hiki cha tishio hapo awali, idadi yao katika nchi zingine zinapungua kwa sababu ya mahitaji ya ngozi yao. Ni hatua ambayo inahitaji kuchukuliwa haraka na tunatoa wito wa kukomesha kwa haraka biashara ya kimataifa ya ngozi ya punda.

Wanyama hawa wanaotegemewa, wanaofanya kazi ngumu, na wenye hisia, hupata mateso yanayotisha kama matokeo ya shughuli za wafanyabiashara wa ngozi ulimwenguni kote. Mara nyingi husafirishwa masafa marefu, bila chakula, maji au kupumzika na wanaweza kuwekwa katika yadi kwa siku kadhaa bila mahali pa kujisetiri, kabla ya kuchinjwa na mara nyingi katika hali ya kikatili.

Wanasaidia riziki ya wastani wa watu milioni 500 katika baadhi ya jamii masikini zaidi duniani. Wanasafirisha bidhaa kwenda sokoni, hubeba maji na kuni, hutoa ufikiaji wa elimu na ni chanzo muhimu cha mapato kwa jamii zinazoweza kudhuriwa, haswa wanawake.

Tuna jukumu la kuhakikisha kwamba wanyama hawa wenye nguvu na wenye akili wanatendewa vizuri na wanapata maisha bora.

The Donkey Sanctuary inaunga mkono juhudi za serikali za kitaifa na jamii za ndani, kulinda idadi ya punda zao na inataka serikali na tasnia ya ejiao kuweka mipango ya haraka ya kuhakikisha matokeo bora ya vitendo kwa punda na watu wanaowategemea.

Muda unayoyoma na lazima tuchukue hatua sasa ya kuokoa wanyama hawa wa ajabu.

Mike Baker
Mkurugenzi Mkuu, The Donkey Sanctuary

MUHTASARI MKUU

Idadi ya jumla ya punda iko katika hali ya hatari. Punda wanauzwa na kuibiwa kadiri mahitaji ya ngozi yao yanavyoongezeka, inayoendeshwa na utengenezaji wa ejiao, dawa ya jadi ya Kichina inayoaminiwa na wengine kuwa na asili za matibabu.

Inakadiriwa kuwa tasnia ya ejiao hivi sasa inahitaji ngozi takriban milioni 4.8 kila mwaka. Pamoja na ufugaji wa punda huko Uchina kupungua kutoka milioni 11 mnamo 1992 hadi milioni 2.6 hivi sasa, tasnia ya ejiao imelazimika kupata ngozi ya punda kutoka ulimwenguni kote, ikiweka shinikizo lisilo na kifani kwa idadi ya punda ulimwenguni, na kuchangia kupungua kwa idadi ya punda kitaifa.

Kwa jamii nyingi zilizo hatarini zaidi ulimwenguni, na haswa wanawake, punda ni njia ya kutoka kwa umaskini na inaweza kuwa tofauti kati ya ufukara na kuishi kwa kawaida. Wanatumika kila siku kuchota maji na kutoa usafiri kwa familia kuhudhuria kliniki za afya na watoto kuhudhuria shule. Mapato yanayotokana na punda kusafirisha bidhaa sokoni huwezesha wamiliki kuwekeza katika miradi ya kuhifadhi fedha, na kuchangia kujenga uchumi bora ndani ya jamii zao. Kwa watu hawa, biashara ya ngozi ya punda imekuwa na athari kubwa.

Pia ina athari mbaya kwa ustawi wa punda. Unyanyasaji wa kikatili na mara nyingi haramu kwa punda na wafanyabiashara wa hapa ni mkubwa, na punda wengi hupata mateso ya kutisha na yasiyoweza kuaminika. Utafutaji mara nyingi huwa sio ya ubaguzi, wenye punda jike katika hatua za mwisho za ujauzito, punda mchanga na punda wagonjwa na waliojeruhiwa wanaoingia kwenye biashara hiyo. Mara nyingi husafirishwa, wakati mwingine kwa siku kadhaa, katika malori yaliyojaa bila chakula, maji au mapumziko. Katika visa vingine, hadi asilimia 20 ya punda watakuwa wamekufa kabla ya kufika kwenye kichinjio. Wengine watakuwa na miguu iliyovunjika au iliyokatwa, au vidonda vilivyoambukizwa, na karibu kukosa kupata chakula. Baada ya kufika kwenye kichinjio, punda anaweza kuwekwa kwa siku kwenye viwanja vilivyojaa, tena bila kupata chakula au maji, kabla ya kuchinjwa, na mara nyingi kwa namna ya kikatili. Kwa kuwa jeraha na ugonjwa hauathiri ubora wa ngozi, hakuna ushawishi kwa wafanyabiashara wa ndani wa kuhakikisha matibabu ya kibinadamu ya punda. Kifo cha punda kwa sababu ya jeraha, ugonjwa, kiu, njaa au mafadhaiko, wakati mwingine, huzingatiwa vizuri kama ada ya kuchinjiwa inaepukwa na ngozi bado huchakatwa.

Ambapo sheria zipo za kulinda ustawi wa punda, kuzuia maambukizi ya magonjwa na kulinda mazingira, ushahidi mkubwa unaonyesha kuwa inapuuzwa. Ambapo biashara hiyo inafanya kazi kihalali, imekua haraka sana kwa ukubwa na utata kiasi kwamba haijadhibitiwa kabisa, bila njia ya kufuatilia ustawi wa punda, au kufuatilia chanzo cha ngozi ya punda. Ambapo punda kuchinjwa na usafirishaji wa ngozi zao ni haramu, punda wanaibiwa na kuuzwa bila ubaguzi kinyume na sheria za kitaifa na za mitaa na mila ya kitamaduni. Biashara hiyo pia imehusishwa na biashara haramu ya wanyamapori na dawa za kulevya.

Biashara kubwa ya kimataifa isiyodhibitiwa katika bidhaa inayotokana na mara nyingi uchinjaji usio na usafi wa punda wenye afya isiyojulikana husababisha hatari kubwa ya magonjwa ya kuambukiza kuenea ulimwenguni kote. Kuna

hatari kwa afya ya binadamu kwa sababu ya magonjwa ya kuhamishwa kutoka kwa wanyama hadi kwa binadamu kama vile kimeta na pepopunda. Hii inawakilisha tishio la kiafya la haraka kwa watu wanaoshughulikia ngozi na kufanya kazi katika biashara hii, na inahitaji kushughulikiwa haraka.

Tishio kwa farasi ni wazi pia. Kifo cha hivi karibuni cha makumi ya maelfu ya punda huko Afrika Magharibi kutokana na magonjwa mengi, ambayo mengine hayajatambuliwa, yanaonyesha uharibifu ambao unaweza kusababishwa na magonjwa kuenea, ambayo husababishwa sana na harakati za wanyama.

Kuna upinzani unaokua wa biashara hii isiyoweza kuendelezwa. Kufikia sasa, nchi 18 zimechukua hatua, nyingi kutokana na wasiwasi kuhusu usalama wa idadi ya punda wao, hatari ya magonjwa kuenea na athari kwa maisha. Jamii zinaungana kulinda punda wao dhidi ya tishio hili linaloendelea. The Donkey Sanctuary, pamoja na washirika wake wa ndani na Brooke na Jamii kwa ajili ya Ulinzi wa Wanyama Barani (SPANA), inafanya kazi na serikali za kitaifa na jamii kulinda punda wao.

Kwa kuwa idadi ya watu katika nchi zingine inapungua, na kuongezeka kwa idadi ya nchi inayochukua msimamo dhidi ya biashara, tasnia ya ejiao inakabiliwa na changamoto. Usambazaji wake kutoka kwa biashara ya kimataifa haina kikomo na idadi ya ngozi zinazohitajika na tasnia haiwezi kuendelezwa. Wengine katika tasnia ya ejiao wamegundua changamoto hizi na wamechukua hatua kadhaa za kujitegemea katika usambazaji wa malighafi.[1] Baadhi ya wawakilishi wa tasnia wameonyesha nia yao ya kuanzisha chanzo cha kuaminika na endelevu cha malighafi ndani, na hivyo kukomesha utegemezi wao wa biashara ya ngozi ya kimataifa,[2] ambapo haiwezekani kuwa na uhakika kuwa usambazaji huo umepatikana kwa njia yenye maadili na kisheria.

Kumekuwa na uwekezaji mkubwa wa ufugaji wa punda ndani ya Uchina, na pia umekuzwa kwa nchi za Afrika kama fursa ya biashara. Jitihada zimefanywa na wazalishaji wengine nchini Uchina kuanzisha mazoea ya ustawi mzuri na tasnia hiyo imeshirikiana na wataalam wa ustawi wa ulimwengu na pia wamejitolea kuweka na kufikia viwango bora vya ustawi wa wanyama. Lakini, ambapo mazoea mazuri ya ustawi yanaweza kuletwa kwa mifugo ya punda, spishi hizo zina mahitaji magumu ya ustawi na mzunguko wa muda mrefu wa kuzaa na kuzilinda kunahitaji uwekezaji mkubwa wa wakati na pesa. Ushahidi unaonyesha itachukua zaidi ya miaka 20 kufikia idadi ya punda wanaohitajika na tasnia ya ejiao.

Ufugaji wa punda, ambao upo nchini Uchina kwa ajili ya nyama na maziwa, hauwakilishi kipato cha haraka kinachotokana na uwekezaji, na sio suluhisho ya punda kupungua kwa haraka.

Tunasihi tasnia ya ejiao kukoma kutafuta ngozi za punda kimataifa na kuweka hatua za kufuata njia nzuri na endelevu za kukidhi mahitaji ya tasnia. Hatua kubwa zinachukuliwa, kwa mfano, katika tasnia ya kilimo nchini Uchina na ulimwenguni kote. Mafanikio makubwa ya uzalishaji wa protini ya mnyama yanawekea kigezo cha kutia moyo na kinaweza kutoa chaguo la kuahidi kwa siku zijazo za ejiao, na protini bandia, inayotokana na protini ya punda, au hata ngozi iliyokua katika maabara, sasa ni matarajio ya kweli. Suluhisho linalowezekana tayari limechunguzwa na baadhi ya wazalishaji wa ejiao. Ikigunduliwa, hii inaweza kupea tasnia ya ejiao usambazaji wa kawaida, uliodhibitiwa na safi wa bidhaa ghafi.

Wakati tatizo linalowakabili punda linaendelea, ni muhimu zaidi kuliko hapo awali tutafute njia mbadala zenye huruma, endelevu na salama ambazo zinaweza kukidhi mahitaji ya ejiao bila kuathiri ustawi wa punda, riziki ya jamii, afya ya mazingira na usalama ya watu wanaofanya kazi katika biashara hiyo na wale ambao hutumia bidhaa za ejiao.

MILIONI 4.8

NGOZI YA PUNDA KILA MWAKA

IDADI YA PUNDA NCHINI UCHINA

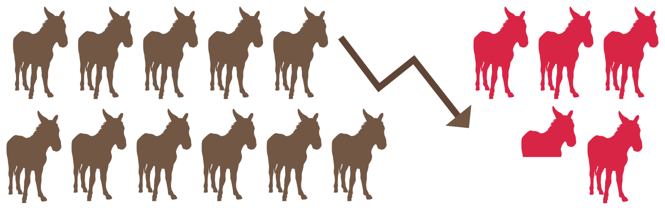

1992=11M **2017=4.6m**

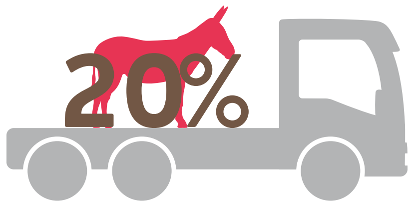

YA PUNDA HUFA KATIKA USAFIRISHAJI

TASNIA YA EJIAO

Tasnia ya ejiao imepata ukuaji mkubwa miaka sita iliyopita, yenye sifa ya ongezeko la mahitaji ya watumiaji na ongezeko la bei ya kawaida. Katika miaka mitatu kuanzia 2013 hadi 2016, uzalishaji wa kila mwaka wa ejiao uliongezeka kutoka tani 3,200 hadi tani 5,600,[3] inayowakilisha ukuaji wa kila mwaka wa zaidi ya asilimia 20.

Tofauti za takwimu zilizoripotiwa na tasnia ya ejiao, na hali kubwa isiyo dhibitiwa na isiyo ya kawaida ya biashara hiyo, hufanya kutowezekana kupata takwimu sahihi za idadi ya punda wanaohitajika kutoa viwango vya sasa vya ejiao. Utafiti uliofanywa na Chuo Kikuu cha Kusoma, hata hivyo, unaonyesha kuwa takriban ngozi milioni 4.8 zilitakiwa kufikia viwango vya uzalishaji mwaka wa 2016 vya tani 5,600 za ejiao.[4] Sekta hiyo ina uwezo wa kupata takriban milioni 1.8 za ngozi hizi ndani: milioni tatu zilizosalia zinapatikana kupitia biashara ya ngozi ya punda ulimwenguni. Idadi hii inaweza, hata hivyo, kuwa ya juu zaidi. Mnamo Oktoba 2018, msemaji wa mtengenezaji wa ejiao Dong-E-E-Jiao, alithibitisha kuwa nchi ya Uchina iliingiza ngozi za punda milioni 3.5 mwaka wa 2016.[5]

Utumiaji huu wa kupita kiasi wa rasilimali yenye kikomo ya ulimwengu umeshtua jamii, serikali za kitaifa, mashirika ya serikali na mashirika yasiyo ya kiserikali (NGO). Tasnia ejiao pia imeonyesha wasiwasi ya kutokuwa na uendelevu kwa biashara hiyo kutokana na usambazaji uliopungua wa punda. Mwaka wa 2015, Qin Yufeng, rais wa Uchina wa uzalishaji mkubwa wa ejiao, Dong-E-E-Jiao, alisema kwamba idadi hiyo ilikuwa ikipungua kwa kiwango cha asilimia tatu hadi tano kila mwaka. "Tasnia ya ejiao inakabiliwa na changamoto kubwa kwa sababu ya usambazaji uliopungua wa ngozi ya punda. Ni vigumu kwetu kupanua uwezo," Qin alisema.[6]

Maonyo hayo yalisemwa mwaka wa 2017 na msemaji wa mmoja wa wasambazaji wakuu wa tasnia hiyo, kichinjio cha Goldox nchini Kenya, ambaye alisema kwamba kuna "upungufu wa punda ulimwenguni unatishia... na inaweza kuchukua miaka mitatu tu kwa spishi hizo kupotea kabisa."[7] Tasnia ya ejiao sasa inakabiliwa na tatizo la usambazaji. Pamoja na kuongezeka kwa idadi ya nchi zinazofunga njia za usambazaji, ikiwemo zile zilizo na idadi kubwa ya punda kama vile Ethiopia, Nijeria na Brazili, hakuna punda za kutosha za kuendeleza biashara hiyo ya ngozi ya punda.

Kikundi cha Biotech Happiness kiligundua upungufu wa ngozi ya punda kufikia karibu asilimia 16 ya mapato kutoka kwa mauzo ya ejiao kuanzia Septemba 2017 hadi Septemba 2018.[8] Mzalishaji mkubwa wa ejiao ya Uchina Dong-E-E-Jiao alitabiri kushuka kwa faida ya kampuni kwa takriban asilimia 75 katika nusu ya kwanza ya 2019 na faida kuendelea kudidimia baadaye.[9]

Tasnia ya ejiao imechukua hatua ya kujitegemea katika usambazaji wa malighafi, ikilenga kuanzisha chanzo cha kuaminika na endelevu cha malighafi katika jamii, na hivyo kukomesha utegemezi wao katika biashara ya kimataifa ya ngozi. Kumekuwa na uwekezaji mkubwa katika ufugaji wa punda ndani ya Uchina na juhudi zinazofanywa na baadhi ya wazalishaji za kuhakikisha kuwa njia nzuri zenye ustawi ziko katika baadhi ya mifugo hizi. Tasnia hiyo pia imegundua uwezekano wa kukidhi mahitaji ya ejiao kwa kutumia kilimo cha vyembe hai na njia mbadala zisizo za punda.

Siku za baadaye za tasnia bado hazijulikani lakini, pasipo kutia maanani uzoefu wa tasnia katika miaka ijayo, mahitaji ya sasa yanaweka shinikizo lisiloweza kudumu kwa idadi ya punda ulimwenguni na ina athari mbaya kwa idadi ya punda kitaifa.

© Frente Nacional de Defesa dos Jumentos

© Hakimiliki George Knowles Hong Kong georgeeknowles@yahoo.com

TATIZO LINALOKABILI IDADI YA JUMLA YA PUNDA ULIMWENGUNI

Kulingana na Shirika la Chakula na Kilimo ya Umoja wa Mataifa (FAO), mwaka wa 1992 kulikuwa na punda zaidi ya milioni 11 nchini Uchina, kundi kubwa zaidi la punda ulimwenguni. . Mwaka wa 2017, FAO ilikadiria kuwa takwimu hiyo ilikuwa imepungua zaidi ya nusu ya idadi ya punda milioni 4.6. Hata hivyo, Kitabu cha Takwimu cha Uchina cha Mwaka wa 2017 kinatoa takwimu za chini kama milioni 2.6.[10] Usambazaji wa punda wa kila mwaka ndani ya Uchina unakadiriwa kuwa chini ya milioni 1.8.[11] Biashara ya ngozi ya punda ya kimataifa inasambaza ngozi zilizosalia za takriban milioni tatu zinazohitajika kwa ajili ya uzalishaji wa ejiao. Mahitaji haya huweka shinikizo kubwa na isiyo na huruma na kifani kwa idadi ya punda ulimwenguni na imesababisha kupungua kwa idadi ya punda kitaifa.

- Maafisa wa serikali nchini Kenya wameelezea wasiwasi mkubwa kuhusu kundi lao la kitaifa kwa kuwa kiwango cha kuchinja punda 378,000 kila mwaka huweka shinikizo kubwa kwa idadi ya punda.[12] Kulingana na afisa wa mifugo wa Kenya, ambaye aliomba asijulikane kwa sababu ya kuogopa kulipizwa kisasi, "...punda wanaibiwa na labda wanasafirishwa kwa njia mbaya sana au kuchinjwa kwenye kichaka bila karatasi za viwango sahihi vya kiafya." Kulingana na Dk. Samuel Kahariri, Mwenyekiti wa Chama cha Mifugo cha Kenya na mwanachama wa Bodi ya Mifugo ya Kenya, shirika la serikali ambalo hudhibiti sekta ya mifugo,"... kwa sababu ya mahitaji makubwa nchini Uchhina, idadi ya punda katika nchi hiyo iko hatarini."[13] Hofu hizi zimesemwa na Raphael Ngome wa Jumuiya ya Kenya ya Kuzuia Ukatili kwa Wanyama,"...biashara ya kuficha punda itasababisha kupungua kwa spishi hizo. Kenya inakabiliwa na siku za usoni za kutokuwa na punda."[14]
- Huko Kyrgyzstan, ambapo takriban asilimia 70 ya wakazi wa nchi hiyo wanaishi vijijini, watu wengi hutegemea punda kwa ajili ya usafirishaji na kama mashine. Biashara hiyo imechangia kundi la kitaifa la punda kupungua kwa asilimia 53 katika miaka sita kati ya 2011 na 2017. Imeacha jamii nzima bila faida za kiuchumi za wanyama hawa muhimu, na wasiwasi mkubwa kuhusu kupuuza dini ya nchi hiyo,[15] uchafuzi wa mazingira na hatari ya magonjwa kuenea kwa kuwa punda huletwa kutoka Tajikistan ya jirani bila ukaguzi wowote wa karantini au kiafya.[16]
- Katika kipindi hicho cha miaka sita, idadi ya punda nchini Botswana ilipungua kwa asilimia 37.[17] Kupungua huku, ambayo ilichochewa na biashara halali na shughuli za chini, kulisababisha bei ya punda kuongezeka, na kufanya kununua punda wengine kuwa ngumu kwa wamiliki wengine wa punda.
- Brazil imeshuhudia kupungua kwa idadi ya punda, na takwimu za FAO zinaonyesha kupungua kwa karibu asilimia 28 katika idadi ya punda kati ya mwaka wa 2007 na 2017. Takwimu hizi ni za juu zaidi kwa kuwa punda wanaotangatanga, ambao wamelengwa na biashara ya ngozi, kuna uwezekano kuwa hawakuhesabiwa katika sensa.
- Mwaka wa 2017, Kurugenzi ya Huduma za Mifugo ya Ghana ilionyesha hofu kuhusu siku za baadaye za kundi la punda kitaifa. "Huduma za Mifugo imechunguza, kwa uangalifu, kupungua kwa kiasi kikubwa kwa idadi ya punda, haswa katika sehemu za kaskazini mwa nchi," Mkurugenzi wa shirika hilo, Dk. Kingsley Micky Aryee alisema, "na kwa kiwango hiki, idadi ya punda ina uwezekanao wa kupunguka sana baada ya miaka miwili hadi mitatu."[18]

Kupungua kwa idadi ya punda kitaifa kumesababisha hofu kwamba punda itakuwa udimu katika nchi zingine na kumesababisha watafiti katika Chuo Kikuu cha Beijing kuonya kwamba mahitaji ya ngozi yanaweza kusababisha punda "kuwa kakakuona inayofuata."[19]

Kakakuona hutafutwa kwa ajili ya magamba yao.

USTAWI WA WANYAMA

Punda ni wanyama wenye hisia na akili. Wanafahamu hisia zao na mihemko yao na wanaweza kupata raha na furaha na pia maumivu na mateso. Angalau, wanastahili kuwa na maisha yasiyokuwa na mateso. Utendewaji wa punda, na mateso makali ambayo wanaweza kuvumilia katika kila hatua ya biashara ya ngozi, kutoka kwa kutafuta hadi kuchinjwa mwishowe, ni mazoea yasiyofaa, isiyokubalika na mara nyingi sio halali.

UTAFUTAJI

Hitaji la ngozi ni kubwa sana kwamba hata punda wajawazito, punda wachanga, na punda wagonjwa na waliojeruhiwa wanatafutwa na kuchinjwa. Miongozo ya Shirika la Ulimwenguni la Afya ya Wanyama (OIE) inasema kwamba wanyama katika hatua za mwisho za ujauzito, au ambao ni wagonjwa au waliojeruhiwa, hawapaswi kusafirishwa isipokuwa ni kwa madhumuni ya kuwapeleka kupata huduma ya matibabu ya mifugo.

Licha ya hali hii, waendeshaji ndani ya biashara mara kwa mara huonyesha wanapuuza kikamilifu kwa ustawi na usawa wa wanyama kusafiri. Punda wagonjwa na waliojeruhiwa huchaguliwa mara kwa mara ili kusafirishwa na kuchinjwa. Katika visa vingine, kichinjio hulenga haswa punda wagonjwa na wazee, ambayo inawahitaji kupakiwa kwenye malori kwa umbali mrefu kwenda kwenye kichinjio.[20]

The Donkey Sanctuary na wenzi wake pia wana dhibitisho la usafirishaji wa punda ambao wako katika hatua za mwisho za ujauzito, ambao baadhi yao huzaa au mimba kuharibika wakati wa safari. Baada ya kuwasili, punda huchinjwa au kuachwa kufa kwenye kizizi kabla ya mzoga wao, na vijusi kutolewa wakati wa safari, na kutupwa.

Kupakiwa kiholela husababisha punda kutoka kwa asili nyingi, na mara nyingi isiyojulikana, kupakiwa kwenye lori moja, na kuongeza hatari ya magonjwa kuenea.

Punda hupata dhiki kubwa wakati wanatenganishwa na wengine ambao wamehusiana nao, na mara nyingi wamiliki wao wanaowajali. Kuwekwa katika hali ambazo hazina vifaa vya kuwashughulikia husababisha vidokezo vingi ambayo ustawi wao uko hatarini. Athari zinaweza kuonekana kama punda wanaweza kuwa wagonjwa, kujeruhiwa au kufa. Hata hivyo, athari ya hali ya hisia ya punda inaweza kuwa kubwa zaidi, na punda kuwa na mafadhaiko

sana, kuogopa na kuhuzunika hadi wanaacha kula na kuvumilia kifo cha muda mrefu kwa sababu ya ugonjwa wa metaboli.[21]

USAFIRISHAJI NA UTUNZAJI

Punda katika biashara mara nyingi hutunzwa na wenyeji wanaotaka kupata pesa haraka. Na kwa sababu hiyo, watunzaji mara nyingi huwa na uzoefu au mafunzo madogo ya utunzaji wa punda na ufahamu mdogo sana wa tabia ya punda. Hukimbilia njia za kikatili za utunzaji ambazo, kwa hali nyingi, ni haramu na husababisha mateso na dhiki kwa punda. Njia hizi zinajumuisha kupiga mateke, kuvuta na kutumia vijiti vilivyo na miba vinavyojulikana kama wakosha

The Donkey Sanctuary imepata ushahidi wa matumizi mengi ya mazoea haya ikiwemo:

- Ushuhuda wa video uliopatikana kwenye kichinjio cha Kikundi cha Bo Chang huko Francistown, Botswana, unaonyesha punda wakivutwa kutoka kwa malori kwa kutumia masikio na mikia yao.
- Filamu kutoka kwa kichinjio cha Shinyanga huko Tanzania, iliyopatikana na SPANA mapema mwaka wa 2019, inaonyesha punda wakipigwa mara kwa mara na kukokotwa karibu na kichinjio, pamoja na vizuizi vingi juu ya kiuno, kwa kutumia minyororo kwa shingo zao. Filamu sawia pia ilipatikana na The Donkey Sanctuary miezi miwili tu mamepa.

Makumi ya maelfu ya punda husafirishwa mara kwa mara umbali mrefu kwa kikomo cha safari yao ambapo hatimaye huchinjwa. The Donkey Sanctuary imeshuhudia na kupokea ripoti nyingi za punda kubebwa katika malori yaliyojaa watu kwa safari ndefu, wakati mwingine kupita katika nchi nyingi, bila chakula, maji au kupumzika kwa safari nzima.

Punda wote ambao wamepata jeraha, kuwa wagonjwa na walio katika hatua za mwisho za ujauzito husafirishwa, licha ya miongozo ya kimataifa kupendekeza kuwa wanyama kama hao wasisafirishwe. Punda jike wanaosafirishwa katika hatua za mwisho za ujauzito wakati mwingine huzaa wakati wa usafiri au baada ya kuwasili kwenye kichinjio. Katika hali hizi nyingi, punda bado hujichnwa na watoto wake huwachwa afe au wanaripotiwa kuuawa kwa kutumia nyuma ya shoka.

Mazoea haya ya usafirishaji na utunzaji yana athari mbaya kwa afya na ustawi wa punda:

- Mfanyikazi wa kichinjio nchini Zimbabwe alifichua kwamba karibu punda 25 wamepatikana wameshinikizwa hadi kuuawa katika vituo tofauti ambao waliwekwa kwenye kichinjio.[22]
- Dereva wa lori huko Brazili alionekana akitupa punda waliokufa kando ya barabara baada ya kufariki wakati wa usafiri. Mahali pengine punda hawa bado wangetolewa ngozi lakini vichinjio huko Brazili vimepigwa marufuku kupokea wanyama waliokufa kwa sababu ya hatari ya ugonjwa. Dereva mwingine huko Brazili alithibitisha kuwa huenda safari za siku nane hadi kumi za kusafirisha punda takriban 50 kwa kila safari. Lori ambayo punda wanaosafirishwa ndani haina majani makavu au malazi ya kulinda punda au kutoa faraja. Ina mabamba ndogo tu ya kuruhusu hewa na mwangaza kuingia, inayomaanisha kuwa hali kwenye lori inaweza kuwa na hali-joto kabisa. Punda hawapewi chakula au maji wakati wote wa safari.
- Usafirishaji nchini Tanzania unaweza kuchukua hadi saa 15 kwenye malori yenye kitanda na wakati punda anaanguka kwa sababu ya uchovu au kiu, mara nyingi hupigwa na watu wengine kwa sababu wanajitahidi kukaa wima. Miguu iliyovunjika ni kitu cha kawaida. The Donkey Sanctuary imeshuhudua kwato zilizoshonwa na miguu ya chini ardhini kwenye vituo vya kutoa, pamoja na zile ndogo za kutosha kuwa mali ya mbwa mwitu.
- Barani Afrika Magharibi, punda husafirishwa kwa miguu kwa siku kadhaa katika maeneo yenye joto, yenye ukame pamoja na kupita mipaka ya kimataifa. Mara nyingi punda wenye afya mbaya, ambao wanaweza kuwa viwete, wajawazito au kuwa na utapiamlo, hufanywa kwenda safari ambayo hawana uwezo wa kwenda. Wakati wa safari kama hizo punda dhaifu wasiokuwa na uwezo wa kuendelea anaweza kuachwa kufa au wanaweza kupata magonjwa ya kuambukiza. Magonjwa kama haya yanaweza kuwa hatari kwa idadi yoyote ya wanyama walio katika njia wanaosafiri.

© Picha kwa hisani ya Tanzania Humane Charity

Utunzaji huu, kwa kuwa unatisha na mara nyingi ni haramu, hauathiri nje ubora wa ngozi inayotafutwa kwa ajili ya biashara hiyo. Mifupa iliyovunjika na miguu iliyokatwa, licha ya mateso makubwa yanayofanywa kwa punda, hayana athari kwa bidhaa ya mwisho. Kwa hivyo hakuna motisha ya kutendea punda katika biashara ya ngozi kwa njia yenye huruma.

Miongozo ya OIE ya usafirishaji wa wanyama kwa ardhi huunda maagizo wazi ya kuhakikisha usafirishaji salama na wenye huruma kwa wanyama. Nchi nyingi ambazo punda husafirishwa ni watia saini ya miongozo hii. Licha ya hii, uvunjaji wa mara kwa mara na mkubwa wa miongozo hii inaenea katika biashara yote. Wanyama huchaguliwa, kusafirishwa na kutunzwa kwa njia

Punda wa Kenya anasubiri hatima yake ngozi ikikauka kwenye sakafu na mizoga kujaa

ambazo zinakiuka moja kwa moja miongozo ya OIE, ikidhoofisha sana ustawi wa wanyama na kuongeza hatari ya magonjwa kuenea. Uvunjaji maalum imeainishwa katika *Ngozi: Sasisha maelezo mafupi ya ziada – miongozo ya OIE*.

KUHIFADHIWA

Pamoja na kiasi cha kila siku cha vichinjio viliopo, punda wengi, wanaenda safari ndefu, huhifadhiwa kwenye kizizi kwa siku kadhaa bila kupata chakula, maji, makazi au utunzaji wa mifugo. The Donkey Sanctuary imeshuhudia hali hizi za kinyama nchini Tanzania, Botswana, Zimbabwe, Kenya na Brazili lakini shughuli hiyo inaenea zaidi.

- Huko Bulawayo, Zimbabwe, punda 105 walipatikana katika hali ya kutisha kwenye mashamba ya kulisha mifugo ya kuuzwa wanaposubiri kuchinjwa. Punda wengi walikuwa wamedhoofika na walikuwa na majeraha makali ikiwemo miguu iliyovunjika na vidonda kubwa wazi. Baadhi ya punda hao walichukuliwa na SPANA lakini 78 ilibidi wakufe kwa ajili ya maradhi yasiyotibika.
- Hali zilizoshuhudiwa katika kizizi cha kichinjio cha Naivasha nchini Kenya mnamo 2017 zilisababisha kifungwe haraka. Video ilionyesha punda waliokufa na wanaokufa, wengine wakiwa na vidonda wazi, vilivyoshambuliwa na funza: vijusi vilivyotolewa pia vilionekana. Mizoga iliyotilewa ngozi ulitupwa katika vizizi kando ya punda wanaosubiri kuchinjwa.
- Huko Bahia, Brazil, zaidi ya punda mia 700, wengine wao ni wembamba sana na wengine walijehuriwa vibaya, walipatikana katika vizizi kando ya mamia ya mizoga ya punda. Hakukuwa na chakula chochote na chanzo pekee cha maji kilikuwa kimechafuliwa na mizoga ya punda inayooza karibu, inayowafanya punda waliosalia kuwa katika hatari ya kuambukizwa na ugonjwa unaoweza kuambukizwa au upungufu mkubwa wa maji mwilini. Punda hawa walikuwa wamesafiri umbali mrefu, kwa malori yenye hali-joto na yaliyojaa bila chakula au maji, kabla ya kufika kwenye vizizi vilivyojaa. Dhiki ya safari na ukosefu wa chakula na maji baada ya kuwasili ilikuwa inasababisha moja kwa moja idadi kubwa ya wanyama waliokufa na wanaokufa.
- Huko Afrika Kusini, punda 70 walipatikana na njaa na bila chakula na maji, wengi wakiwa wamelala kwenye uchafu, wakiwa wadhaifu sana kusimama. Punda zaidi ya 10 walipatikana wamekufa. Kulingana na mkaguzi wa SPCA wa Afrika Kusini Reinet Meyer, punda walikuwa wameanza kula takataka kutokana na hali mbaya: wengi waliambukizwa na ugonjwa wa manawa, na punda jike kadhaa walitoa mimba kutokana na mafadhaiko. "Tulipata angalau vijusi 19, lakini kuhesabu ilikuwa ngumu kwa kuwa walikuwa wadogo na walikuwa wameanza kuoza," alisema.[23] Punda hao hawakuweza kuokolewa na walichinjwa siku iliyofuata.

KUCHINJA

Wanyama huchinjwa, mara nyingi kinyama, mbele ya punda wengine, na inaongeza dhiki kwa wanyama wanaosubiri. Hii imechunguzwa na wafanyikazi kutoka kwa The Donkey Sanctuary katika kichinjio cha Naivasha nchini Kenya na video iliyokusanywa katika kichinjio huko Shinyanga nchini Tanzania. Ushahidi wa picha na video kutoka kwa vichinjio visivyo rasmi huko Afrika Magharibi unaonyesha mazoea haya yameenea.

Kupotezwa fahamu kabla ya kuchinjwa ni mbinu iliyoundwa kufanya mnyama apoteze fahamu kabla ya kuchinjwa. Inapotumiwa ipasavyo, hupunguza mateso ambayo mnyama hupata wakati wa kuchinjwa. Wakati haijatumiwa, hata hivyo, au wakati haijafanywa kwa njia inayofaa, mnyama anayechinjwa anaweza kupata maumivu makubwa na hofu.

Video iliyochukuliwa katika kichinjio huko Shinyanga mnamo 2019 inaonyesha kupotezwa fahamu kwa njia isiyofaa na isiyofanikiwa, ikimaanisha kuwa punda waliweza kuwa na ufahamu hadi kufa. Video hii inaonyesha tukio zaidi ya moja ambapo wafanyikazi hufanya majaribio kadhaa na yasiyofanikiwa kupoteza ufahamu wa punda. Punda tulioshuhudia walikuwa wamefungwa kichwani na nyundo katika jaribio la kuwafaya wapoteze ufahamu kabla ya mauaji.

Majaribio hayakufanikiwa kwa sababu ya ukosefu wa utaalam na vifaa visivyofaa vilivyotumika. Punda hawa walionyesha hofu kubwa na dhiki na wanaweza kuonekana wakipigania uhao wao. Uzoefu wa punda hufanywa kuwa mbaya zaidi kwa ukweli kwamba wananyongwa na mnyororo wa kuzuia shingoni mwao huku wakipigwa kwa rungu, na kumwacha punda ameshikwa kabisa na hawezi kutoroka vipigo vya mara kwa mara.

Uchinjaji pia hufanyika nje ya machinjioni yaliyosajiliwa. Punda walioibiwa huchinjwa kwa njia mbalimbali kama vile kupigwa kichwani, kabla ya koo zao kukatwa Njia hizi za kutoa ufahamu wa punda mara nyingi ni batili, inayomaanisha kuwa punda bado wanaweza kuwa wanafahamu wakati wanachinjwa. Njia hii inayojulinana kama 'kuchinjwa kwenye kichaka' inaenea katika nchi zilizo na biashara halali au haramu.

Uchinjaji huu, mara nyingi katika hali ya kutisha sana, hufanyika kwa kiwango cha kutisha. Huko Nigeria, punda kati ya 2,500 na 4,000 waliripotiwa kuuawa kila siku za katikati ya juma katika soko la Nkwo Jakki, sawa na kati ya punda 650,000 na zaidi ya milioni moja kila mwaka.[24] Kiwango cha pamoja cha vichinjio hivyo vinne nchini Kenya kilikuwa 1,512 kwa siku za katikati ya juma, au zaidi ya 390,000 kwa mwaka, katika kipindi cha mwaka wa 2017/2018.[25] Vichinjio nne visivyojulikana huko Bahia, Brazil, viliwauwa punda 600 hadi 800 kwa siku, au 156,000 hadi 208,000 kila mwaka.[26]

Wakati idadi ya juu zaidi ya punda milioni 1.6 inaongezwa kwa shughuli ndogo za kuchinja (kwa mfano huko Tanzania na Afrika Kusini), na nchi ambazo biashara halali iko lakini ambayo hatuna data ya kuminika ya kuuza nje (kwa mfano Mauritania, Meksiko, Peru na Misri), na kwa nchi ambapo uchinjaji haramu upo (kwa mfano Ghana,[27] na Ethiopia), idadi ya punda waliochinjwa nje ya Uchina kwa mwaka inaweza kuwa milioni 2.8 au zaidi.

ATHARI KWA PUNDA ZILIZOSALIA

Wizi wa punda kutoka kwa jamii una athari sio tu kwa wale walioibiwa na jamii ambazo wameibiwa, pia inaweka shinikizo zaidi kwa punda waliosalia. Kwa kuwa punda huondolewa kutoka kwa jamii, kazi za kila siku husababisha kuwa punda wachache, ambayo inamaanisha saa nyingi, mizigo mzito na wakati mdogo wa kupumzika, kupata maji au chakula kwa wale waliosalia. Punda hawa hubaki katika hatari ya kuibiwa - hatari ambayo inazidi kuongezeka wakati usambazaji wa punda wanaopatikana kwa biashara unapungua.

RIZIKI

Mamilioni ya watu ulimwenguni hutegemea punda kwa riziki yao na, kwa kuwa mahitaji ya ngozi ya punda yameongezeka, jamii zilizo hatarini zimekuwa wathiriwa wa biashara ya kimataifa ya ngozi. Ikiwa viwango vya sasa vya punda kuchinjwa vitaendelea, athari kwa idadi ya punda ulimwenguni inaweza kuwa msiba mkuu na kusababisha watu milioni kadhaa kupoteza sehemu, au yote, ya riziki yao.

Utafiti uliofanywa na Chuo Kikuu cha Bristol kuhusu thamani ya kijamii ya uchumi wa punda nchini Ethiopia unaonyesha kwamba punda ni wachangiaji wakuu kwa maisha ya watu katika maeneo ya vijijini na mijini.[28] Hutoa njia kutoka kwa umaskini na mara nyingi ni tofauti kati ya ufukara na kuishi kwa hali ya kawaida. Hii ni kweli kwa wanawake, ambao mara nyingi hutegemea sana punda kukamilisha kazi zao za kila siku. Punda hutoa ufikiaji wa usafiri kwa ajili ya uzalishaji wa kipato, na kwenda shuleni, masokoni na kliniki za afya. Wanawawezesha watu kupata pesa, kuwekeza katika miradi ya akiba na mikopo ya jamii, na kuchangia kujenga uchumi wenye nguvu ndani ya jamii zao.

Wamiliki wanaelezea umuhimu na thamani ambayo punda huleta kwa maisha yao wenyewe na katika jamii zao: "Punda huyu alinitoa katika umaskini wa kupindukia," anasema mshiriki wa utafiti. "Kulikuwa na wakati familia yangu haingeweza kula mara mbili kwa siku, lakini sasa familia yangu na mimi tunaweza kupata chakula cha kutosha. Kwa ajili ya punda wangu, ninaishi maisha bora." Wamiliki wote wa punda wanaoshiriki katika utafiti huo waliripoti kwamba wangekuwa wakiishi katika umaskini wa kupindukia kama si ajili ya punda wao.

Zaidi ya asilimia 90 ya washiriki waliripoti kuwa na uwezo wa kuhifadhi pesa kwa sababu ya mapato waliyoyapata wakati walikuwa wakifanya kazi na punda wao. Lakini mapato yanayotokana na punda hufanya zaidi ya kusaidia tu riziki: ni muhimu kijamii na huweka hadhi na kukubalika ndani ya jamii. Punda wanawapa wamiliki wao nafasi ndani ya jamii ya vijijini kama wachangiaji na nguvu ya kufanya uamuzi.

Utajiri hupatikana kupitia biashara katika vijijini na watu hutumia punda kusafirisha kuni na mbegu ili kufanya biashara na majirani, vijiji vya karibu na kwenye masoko. Punda pia husaidia wamiliki wa mifugo kukuza na kuuza wanyama wao kwa kusafirisha malisho, maji na zana za makazi. Pia husafirisha wanyama wagonjwa, na kuwavuta kwa mikokoteni katika kliniki za mifugo.

Wamiliki wa punda walionyesha utegemezi mkubwa wa punda wao. "Punda amebadilisha maisha yangu. Nilikuwa maskini na sasa ninaishi maisha bora," mshiriki mmoja katika utafiti alisema.

Lakini utegemezi huu hufanya wamiliki wa punda kuwa hatarini, na kupoteza au wizi wa punda unaweza kuwa na athari ya haraka na ya kudhoofisha kwa familia.

Kwa kuwa biashara ya kimataifa ya ngozi ya punda hufanya bei ya punda kila mara kuwa juu, kununua punda wengine ili kubadilisha waliopotea au walioibiwa sasa haiwezekani kwa wamiliki wengi.

Wamiliki wa punda nchini Kenya walipinga kuhusu leseni ya vichinjio vya punda, wakihofia kuwa kuongezeka kwa wizi wa punda kumesababisha kupungua kwa idadi ya punda, na kwamba wanaweza kupoteza chanzo chao cha riziki isipokuwa hatua za haraka zitachukuliwa.[29]

Wamiliki wa punda nchini Kenya wameamua kuchukua hatua kali za kulinda punda wao:

- Kuishi nje ya jiji la Nairobi, Lilian hutumia punda wake kusafirisha maji, kupeleka mboga sokoni na kusafirisha saruji kwa ajili ya mapato. Punda wake wa kwanza aliibiwa, ikichukua chanzo chake pekee cha mapato na kumlazimisha kuchukua mkopo kununua mwingine. Hana pesa anazohitaji kujenga jengo la kumlinda punda wake usiku ili afungie karibu kwenye dirisha la chumba chake cha kulala na aweze kusikia usumbufu wowote. Lilian anajua riziki yake bado ipo hatarini kutokana na biashara ya ngozi na anataka vichinjio nchini Kenya kufungwa.
- Pia nje ya jiji la Nairobi, Richard amekuwa na punda wanne walioibiwa ndani ya miaka miwili iliyopita. Amenunua punda wa tano ili aweze kuendelea kusafirisha maji, saruji na bidhaa sokoni, lakini hii imekuja kwa gharama kubwa. Richard hawezi kumudu kumpoteza punda huyu kwa ajili ya biashara ya ngozi kwa hivyo amejengea mahali pa kujisetiri ambayo punda wake hukaa usiku kucha. Anaogopa wizi mwingine kifanyika kwamba pia hutumia pedi kwenye kigingi cha punda.
- Jefferson anaishi Naivasha, ambapo moja ya vichinjio vinne nchini Kenya vinafanya kazi, na pia amekuwa mwathiriwa wa punda kuibiwa mara nne. Kila wakati alinunua punda mwingine, punda huyo pia aliibiwa. Sasa anategemea kushirikiana na wamiliki wengine wa punda, kwa kutumia mfumo wa kuzunguka ili kulinda kimwili wanyama usiku. Pia wamelazimika kujenga mahali pa kujisetiri ya muda mfupi na kuwalipa maafisa wa usalama kuangalia punda. Hii ni gharama ambayo Jefferson haiwezi kumudu lakini ni njia yake ya pekee ya kumlinda punda wake kutokana na wizi. "Mahitaji yangu ya kila siku yanategemea punda wangu, kwa hivyo namjali sana punda wangu," Jefferson anasema. "Ikiwa kichinjio kinaweza kufungwa leo, ninaweza kufurahi sana."

Riziki ya Lillan iko hatarini kwa sababu ya biashara ya ngozi

Hadithi hizi zimeenea kote barani Afrika kwani mahitaji ya ngozi ya punda huweka shinikizo kubwa kwa watu ambao wanaweza kumudu.

Katika hali ambapo punda huuzwa kwa biashara ya ngozi ulimwenguni, wamiliki wanazidi kukosa kuzinunua tena. Ripoti ya Wafanyikazi wasioonekana kutoka kwa shirika la misaada ya ustawi la Brooke ilionyesha jumla ya dhamana ya kiuchumi ya punda inayofanya kazi nchini Kenya kuwa hadi dola $2,272 kwa mwaka, au hadi dola $40,000 zaidi ya maisha yake ya miaka 20 kama mnyama anayefanya kazi.30 Ngozi ya punda iliyouzwa nchini Kenya inaweza kuvutia bei ya hadi dola $130, ikiwakilisha chini ya thamani ya mwezi kama mnyama anayefanya kazi. Kiwango cha tatizo hili inamaanisha kuwa mamilioni ya dola ina uwezekano kutolewa kwa uchumi wa vijijini kila mwaka.

PUNDA HUSAIDIA MAISHA
YA WATU MILIONI
500
KATIKA JAMII MASKINI ZAIDI ULIMWENGUNI

Utafiti: Yasso, Mali

Mnamo tarehe 23 Aprili 2016, wenyeji wa Yasso, kijiji kidogo katika Mali Kusini kwenye mpaka wa Burkina Faso, walitoa ombi la kuchukua hatua kuhusu biashara haramu ya punda. Wanajamii walishuhudia ukuaji wa ghafla wa biashara ya punda katika eneo hilo, na idadi katika soko la kila wiki kuongezeka kutoka takriban punda 50 waliouzwa hadi zaidi ya 10,000.

Pia wameshuhudia mamia ya vijana wakiacha kazi inayohitajika ya kujiandaa kwa ajili ya majira ya baridi ili kupata pesa haraka kununua punda kutoka miji ya Niono na Nara kabla ya kuwatembeza kwenda Yasso, safari ya takriban siku nne. Baada ya kuwasili, punda huchinjwa na ngozi zao kuuzwa kwa tasnia ya ejiao. Punda hununuliwa kati ya $26 hadi $43 (takriban) katika miji na ngozi kuuzwa kwa kati ya $52 na $57.

"Hatujali faida kubwa ya kiuchumi ambayo inaweza kutolewa kwa utumiaji wa rasilimali za ndani," alisema Etienne Kamate, akizungumza kwa niaba ya jamii yake. "Eneo letu linahitaji maendeleo, lakini ikiwa tunachambua mtazamo wa sasa wa maendeleo, ambao unasisitiza kujali maisha ya baadaye na heshima kwa mazingira, basi tunahusiana na hii na matumizi mabaya ya punda wetu, kisha tuna wasiwasi. Sio njia zote za kupata utajiri ni njia nzuri."

"Tunazingatia kuwa biashara ya sasa ya punda haionyeshi heshima kwa siku za usoni au kwa mazingira," Bw. Kamate alisema. "Maendeleo ya usafirishaji wa punda nchini Mali kwa ujumla, na katika vijiji vya Yasso haswa, husababisha utumiaji wa rasilimali za ndani na ikiwa utumiaji huu utaendelea, matokeo yatakuwa mabaya. Idadi ya kaya zilizo na punda zitapungua na hii itaathiri uzalishaji wa kilimo."

"Kizazi kizima cha vijana wanaacha shughuli za jadi za vijijini ili wajiimarishe katika biashara, na wengine wakiuza ng'ombe wao ili kuifadhili, na hii imepunguza nguvu ya wafanyakazi wa vijijini wanaopatikana," alisema.

Utafiti: Bulbulla, Ethiopia

Katika kijiji cha Ethiopia huko Bulbulla, Margartu mwenye umri wa miaka 10 na kaka yake mkubwa Romia wana majukumu makubwa inayowakabili. Kila siku wanachota maji ambayo yatasaidia familia zao na wengine kwenye jamii yao, kazi ambayo haiwezekani bila msaada wa punda wao wa familia.
Kila siku baada ya shule wanachukua punda wao na kuanza safari ndefu ya kwenda kwenye eneo la maji karibu. Pamoja na watoto wengine wa kijiji hicho, hujaza chupa kuvwa za manjano na maji safi.

Chupa hizo ni kubwa na nzito wakati zimejaa. Ni ngumu kwa watoto kuinua, sembuse kubeba.

Punda na mkokoteni inaweza kubeba hadi kontena 20 za maji katika safari moja, maji yanayotosha kusambaza kwa familia ya Margartu na Romia na wengine kwenye jamii. Bila punda wao, haitawezekana kuchoja maji ambayo familia hizi zinahitaji ili kuweza kuishi.

Wakati maji haichotwi, punda na mikokoteni hutumiwa kusafirisha mazao ya kilimo na chakula cha wanyama, inayotoa chanzo kikuu cha mapato ya familia. Mapato ya ziada hupatikana kwa kuyatumia kuwapa watu usafiri, na hii huwezesha familia kushiriki katika mpango wa akiba ambao huleta faida za kijamii na kifedha.

Margartu na Romia wanajua thamani ya punda wao, lakini pia huwaheshimu na kusaidia na utunzaji wao wa kila siku. "Ninahisi upendo kwa punda," Margartu anasema. "Tutamtunza milele na, hata akiwa mzee, sitampa mizigo tena, lakini bado nitamtunza."

"NINAHISI UPENDO KWA PUNDA, TUTAMTUNZA MILELE"
Margartu

WANAWAKE

> Punda wanaofanya kazi barani Afrika ni muhimu sana wa kupunguza mzigo uliowekwa kwa wanawake, inayowawezesha kupata wakati zaidi wa kutunza watoto wao na familia. Wanawake ambao wanalazimika kubeba kuni na maji migongoni au kwenye vichwa vyao mara nyingi wanalazimishwa kuacha watoto wao wachanga nyumbani, au kujitahidi kubeba zote. Punda hurahisisha mzigo huu kwa njia isiyopimika, kwa kubeba mzigo wa maji au kuni, na kumwezesha mwanamke kubeba mtoto wake mgongoni mwake na kuendelea kumnyonyesha na kumtunza mtoto wake.

"Kabla ya kununua punda huyu nilikuwa nateseka sana kwa kubeba kila kitu kichwani mwangu huku nikibeba mtoto mgongoni," mshiriki mmoja wa Chuo Kikuu cha Bristol alisema. "Anashiriki mzigo wangu. Wakati nilikuwa mjamzito, punda wangu alisafirisha bidhaa zangu zote kwenda na kutoka sokoni, " mwingine akasema.

Wakati punda wanaibiwa, mara nyingi ni wanawake ambao wanalazimishwa kufanya kazi inayofanywa na punda au, kama ilivyo nchini Ghana, wasichana wanalazimika kutoka shuleni mapema ili kufanya kazi wenyewe.

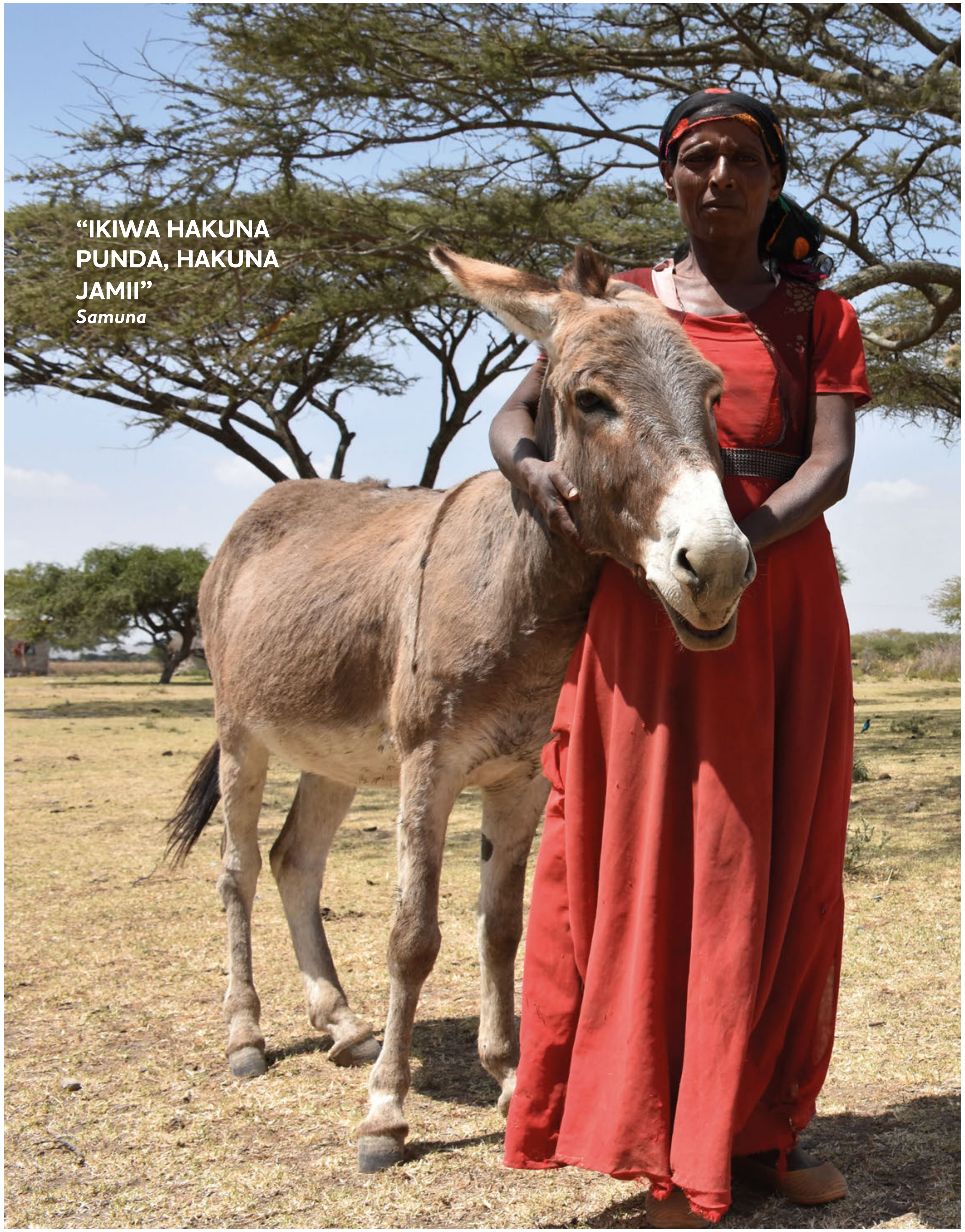

Utafiti: Wanawake na punda wa Ethiopia- ushirikiano mkubwa

- Samuna, katika kijiji cha Harabafata, alipoteza mumewe miaka 10 iliyopita na anasaidia watoto wanane peke yake kwa kufuga ng'ombe, kondoo na mbuzi. Punda wake watatu husaidia kusafirisha bidhaa sokoni na kuchota maji ambayo ni muhimu kwa familia yake, majirani na mifugo. Samuna alisema: “Ikiwa hakuna punda, hakuna jamii. Punda ni kama mkono wangu wa kulia. Punda wangu hanikosei - yuko kila mahali nilipo, akifanya kila kitu."

- Katika kijiji cha Godino, Mekdes husaidia familia yake ya watu 10 kwa kupanda mboga na mimea. Wanategemea punda wao kuchota maji na kupeleka mazao kwa masoko ya mtaa kwa vile hakuna barabara. Kuwa na punda kumempa Mekdes wakati wa kuzingatia familia yake. "Wakati watoto wanarudi kutoka shuleni, ninaweza kutumia wakati pamoja nao na ninaweza kuwasaidia na masomo yao jioni," alisema. "Nina muda wa kufanya kazi za nyumbani kama kusafisha, kuosha nguo, kutengeneza chakula na hata kupumzika."

- Wanawake wengi, kama vile Ayelech, hutumia pesa wanazopata kutoka kwa punda wao kuchangia mpango wa akiba. "Itakuwa vigumu kushiriki katika mpango huo bila mapato ya ziada kutoka kwa punda," alisema. "Kwa sababu ya mpango wa kuweka akiba, ninaweza kununua ng'ombe na kutumia maziwa sisi wenyewe na hata kuiuza kupata pesa zaidi. Ayelech anahisi kuwa ana deni kwa punda wake: "Wakati punda atakuwa mzee sana, atastaafu," alisema. "Hauwezi kumchinja, amekuwa akikusaidia kwa miaka mingi na, wakati hawezi kufanya kazi, ni lazima umlipe."

- Siku ya soko huko Jido, punda na mkokoteni wa Workite hutoa usafirishaji kwa watu 10. Safari kutoka nyumbani kwake huchukua saa mbili, kwa njia yenye mabonde ambayo haiwezekani kwa magari mengi kuvuka. Pia hutumia punda kuvuna mazao ya kilimo, kuchota maji na kupeleka nafaka kwa kinu cha kusaga. "Ninapenda punda wangu," Workite alisema (aliyepigwa picha kando), "na ninajivunia kazi ninayofanya."

MAZINGIRA

Mazoea ya kutupa uchafu yanayohusiana na punda kuchinjwa kwa ajili ya kwa biashara ya ngozi ulimwenguni husababisha uharibifu mkubwa wa mazingira. Kwa kuwa ngozi ndio sehemu ya thamani zaidi ya punda yeyoote aliyechinjwa kwa ajili ya biashara ya ngozi, mara nyingi kuna kichocheo kidogo cha kutumia mabaki ya mzoga wa punda, ingawa hii inatofautiana kati ya vichinjio.

Vichinjio vingi havifuatilii viwango vinavyohusu utupaji wa taka za kichinjio.

- Kenya: Vichinjio vya punda vya Goldox huko Baringo, Kenya, vilifungwa mnamo Novemba 2017 kwa sababu ya mifumo duni ya udhibiti wa taka na uanzishwaji wa eneo haramu la kutupa taka. Katibu wa Kamati ya Kitaifa ya Malalamiko ya Mazingira ya Kenya, John Chumo, alisema wakati huo Goldox haikuwa imekamilisha tathmini ya athari kwa mazingira au mashauriano na wakaazi wa eneo hilo. Isaac Rutto, afisa wa afya ya umma na Kaunti ya Baringo, alisema kampuni hiyo haijawahi kufuata masharti ya kutupa uchafu.[31] Mwezi mmoja kabla ya kufungwa, The Donkey Sanctuary ilitembelea eneo lililo karibu na kichinjio. Eneo hilo lilikuwa na ishara ya kuashiria kuwa lilikuwa kituo cha kufuga punda. Hata hivyo, baada ya uchunguzi, wafanyikazi kutoka The Donkey Sanctuary walipata kituo kikubwa cha kutupa uchafu ambapo bidhaa zisizohitajika kutoka kwa kichinjio zilitupwa kwenye shimo kubwa kila siku. Evans Kiprop, mkulima ambaye alikuwa akiishi umbali wa mita chache, alidai ng'ombe wake walikuwa mgonjwa kutokana na uchafu na kwamba uzalishaji wa maziwa ulikuwa umepungua zaidi ya robo ya mazao yao ya kawaida. Alikuwa na hofu kuwa mbwa wa mwituni na tai walikusanyika mara kwa mara kwenye uwanja wa uchafu, na kuvuta mabaki ya punda kwenye maeneo ambayo watoto wake walicheza, ikiongeza wasiwasi kuhusu usalama, usafi wa mazingira na kichaa cha mbwa. "Wanafanya kijiji chetu kuwa mahali pa kutupa uchafu," jirani mwingine alisema, Koros Kipkoech alisema, "hatutaki kula au kulala hapa."
- Botswana: mnamo Juni 2017, watu wanaoishi karibu na kichinjio cha Bo Chang huko Francistown, Botswana, walizidi kugundua harufu ya nyama iliyooza, ambayo ilikuwa ikivutia idadi kubwa ya tai. Wakichukua hatua ya habari waliyopata, kikundi cha wafanyikazi wa waziri walivamia eneo hilo na wakapata punda 452 waliodhoofika kwenye kizizi, wakisubiri kuchinjwa.[32] Mamia ya mizoga iliyooza ilipatikana imetupwa kwenye mashimo, na maji yakiingia ndani ya Mto Tati, njia ya wakaazi wa mji wa Francistown na watu wanaoishi chini zaidi ya mto. Punda wengi waliopatikana kwenye eneo hilo walichinjwa kwa misingi ya ustawi. Mnamo tarehe 28 Juni 2017, serikali ilisitisha leseni zote za kuchinjia na kusafirisha punda.[33] Mmoja wa waendeshaji watatu wa Uchina, mwanaume abaye hajatajwa jina na mwenye umri wa miaka 24, alipewa faini ya 50 Pula ya Botswa ($4.65) kwa ajili ya ukatili wa wanyama.[34]
- Tanzania: mnamo Novemba 2018, Baraza la Udhibiti wa Mazingira ya Kitaifa lilifunga kichinjio cha Huacheng huko Dodoma, Tanzania, kwa sababu ya ukiukaji kadhaa wa Sheria ya Udhibiti wa Mazingira, ikiwemo kukosa mipango ya udhibiti wa mazingira na mifumo iliyofungwa kupitisha maji machafu. Huacheng ilipigwa faini ya shilingi milioni 30 za kitanzania ($13,000). Mwaka uliopita kampuni hiyo ilikuwa imepigwa faini ya shilingi milioni 300 za kitanzania ($128,000) kwa ajili ya kushindwa kuzingatia kanuni za mazingira, na kusababisha hatari kwa kiafya kwa wakazi. Mapema mwaka huo, viongozi waliamuru kichinjio cha Fang Hua huko Shinyanga kufungwa haraka kwa ajili ya kushindwa kulinda mazingira. Akiongea kwenye kiwanda hicho, Naibu Waziri wa Nchi, Kangi Lugola alisema kuwa usimamizi wa kiwanda hicho umeshindwa kuharibu nyama, mifupa na bidhaa zingine zilizosalia punda waliochinjwa, na kusababisha kuenea kwa taka ngumu.

"IKIWA HAUNA PUNDA, WEWE NDIYE PUNDA"

Methali ya Ethopia

MUHTASARI WA BIASHARA YA NGOZI: TISHIO LA KIMATAIFA LA USTAWI WA PUNDA

Biashara ya jumla kwenda Uchina

2017	2019
nchi 5 zinazochukua msimamo dhidi ya biashara	**nchi 18** zinazochukua msimamo dhidi ya biashara

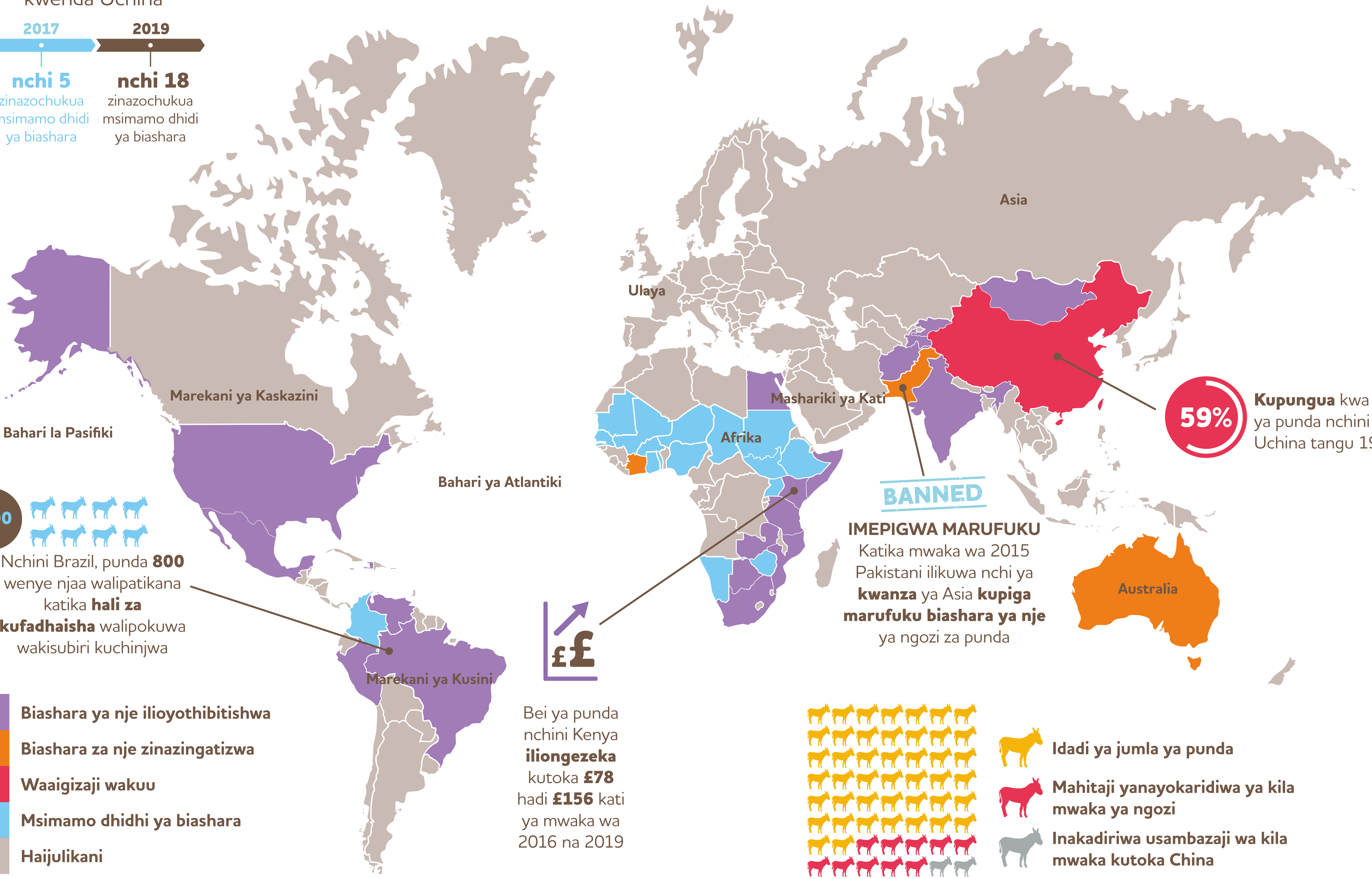

x100

Nchini Brazil, punda **800** wenye njaa walipatikana katika **hali za kufadhaisha** walipokuwa wakisubiri kuchinjwa

59% **Kupungua** kwa idadi ya punda nchini Uchina tangu 1991

BANNED

IMEPIGWA MARUFUKU

Katika mwaka wa 2015 Pakistani ilikuwa nchi ya **kwanza** ya Asia **kupiga marufuku biashara ya nje** ya ngozi za punda

Bei ya punda nchini Kenya **iliongezeka** kutoka **£78** hadi **£156** kati ya mwaka wa 2016 na 2019

- **Biashara ya nje ilioyothibitishwa**
- **Biashara za nje zinazingatizwa**
- **Waaigizaji wakuu**
- **Msimamo dhidhi ya biashara**
- **Haijulikani**

- **Idadi ya jumla ya punda**
- **Mahitaji yanayokaridiwa ya kila mwaka ya ngozi**
- **Inakadiriwa usambazaji wa kila mwaka kutoka China**

UHARAMU KATIKA BIASHARA

Biashara iliopo ya punda, haijashughulikiwa kwa kiasi kikubwa na nyingi yao ni haramu. Katika nchi nyingi ambapo biashara ya ngozi si halali, usafirishaji na uchinjaji wa punda inasalia kuenea kote. Nchi kama Mali, Burkina Faso na Ghana zimechukua msimamo dhidi ya biashara hiyo, inayozuia punda kuchinjwa na usafirishaji wa ngozi. Lakini makumi ya maelfu ya punda bado wanasafirishwa kila mwaka kuvuka mpaka wazi kati ya Mali, kupitia Burkina Faso na kuingia Ghana kwa ajili ya kuchinjwa. Kuna uingiliaji mdogo kutoka kwa mamlaka.

Hata ingawa Ghana ilianzisha amri ya kupiga marufuku punda kuchinjwa na usafirishaji wa ngozi zao mnamo 2017,[35] uchunguzi wa hivi karibuni uliofadhiliwa na The Donkey Sanctuary uligundua kuwa kichinjio cha punda, Blue Coast Trading Ltd. katika mji wa Walewale, kilikuwa kimepokea idhini na kilikuwa karibu kufunguliwa tena. Akizungumza na wachunguzi, meneja wa kituo cha Kichina alisema: "Tumeshughulikia makaratasi ya idhini na kusasisha kibali cha machinjioni. Kama unavyoona, misingi imechimbwa, changarawe na matofali zimewasilishwa na wajenzi watakuwa hapa kesho. Tunatumahi kufungua katika wiki ya kwanza au ya pili ya Mei."[36]

Hata ambapo biashara na kuchinja punda hao ni halali, The Donkey Sanctuary ina ushahidi mwingi wa kuonyesha kuwa sheria ya ustawi wa wanyama wa kitaifa, kinga ya mazingira na kudhibiti magonjwa zimepuuzwa kwa msingi thabiti.

Uthibitisho wa kutisha uliopatikana katika kichinjio cha Shinyanga nchini Tanzania unaonyesha uvunjaji sheria ya ustawi wa wanyama na sheria zingine na bado, mnamo Julai 2019, kituo hicho kilipewa leseni tena hadi mwisho wa mwaka wa 2019. Kichinjio kimeshtakiwa hata kwa kuzuia maafisa wa serikali kukagua kituo hicho na kukataa maagizo ya serikali.[37]

Mnamo Julai 2019, wakuu huko Kodivaa walifunga kichinjio cha siri cha punda baada ya shambulio kwenye kichinjio kugundua punda 10 wanaosubiri kuchinjwa, pamoja na kilo 25 za nyama ya punda. Mizoga kumi na tano ya punda pia iligunduliwa ndani.[38]

Kwa ufahamu wetu, faini, wakati zinatozwa, mara nyingi ni kidogo. Faini ya $4.65 ya iliyotozwa kwa meneja wa Uchina wa kichinjio cha Bo Chang huko Botswana baada ya mashtaka ya ukatili wa wanyama, kwa mfano, haiwakilishi kizuizi cha kutosha.

Mashirika ya utekelezaji na mifugo katika nchi kadhaa, ikiwemo Brazil na Kenya, yameambia The Donkey Sanctuary kuwa biashara hiyo imekua kwa kasi na ukubwa na ugumu kwamba bila kuwa na sheria mpya, haiwezekani kuidhibiti kwa ufanisi.

Biashara hiyo inadhoofisha hatua zinazochukuliwa na serikali ya kitaifa ya kulinda mifugo yao ya punda ya kitaifa Katika hafla iliyofanyika mwaka wa 2018 inayojulikana kama 'Kulinda kundi la punda la taifa la Ethiopia,' iliyoratibiwa na Serikali ya Ethiopia na The Donkey Sanctuary, msemaji wa tasnia ya ejiao alisema kuwa ngozi zilitoka Nigeria, Pakistan na Kolombia. Hizi zote zilikuwa ni nchi ambazo wakati huo, zilikuwa na amri ya kupiga marufuku mauzo ya nje.

Punda wanaosubiri kuchinjwa kwenye kichinjio cha Shinyanga

Utafiti: Afrika Kusini

Uchinjaji wa punda, na usafirishaji wa ngozi zao, ni halali nchini Afrika Kusini lakini umezuiwa kwa ngozi 7,300 kila mwaka. Kwa mujibu wa kanuni za usalama wa nyama, punda lazima achinjwe kwenye machinjioni kichinjio kilichoidhinishwa. Vyumba viwili au tatu vya kuchinjia vinavyofanya kazi vimefungwa na viongozi kwa sababu ya kushindwa kuzingatia kanuni. Kichinjio kilichosalia kina leseni ya kuchakata punda 20 kwa siku.

Licha ya kikomo cha kila mwaka kuhusu usafirishaji wa ngozi ya punda, uchunguzi wa polisi katika kampuni ya mauzo ya nje ya Anatic iligundua kuwa kati ya Julai 2016 na Mei 2017, ngozi za punda zaidi ya 15,000 zilikuwa zinauzwa. Idadi hii iliyouzwa na kampuni moja tu katika kipindi cha miezi nane ilikuwa zaidi ya mara mbili ya kikomo cha kitaifa cha kuuza nje.[39]

Uchunguzi: Tanzania

Sheria ya Ustawi wa Wanyama ya Tanzania (2008) na Sheria ya Ustawi wa Wanyama (usafirishaji) (2010) inajumuisha kinga kwa wanyama wakati wa kusafirisha na wakati wa kuchinjwa. Kwa kuongezea, sheria kama vile Sheria ya Magonjwa ya Wanyama (2003) na Sheria ya Biashara ya Ngozi (2008) inajumuisha vifungu vinavyoelezea jinsi wanyama wanapaswa kutunzwa wakati wa kusafirisha, kushughulikiwa na kuchinja.

Ushuhuda wa video na picha uliyokusanywa katika kichinjio cha Shinyanga mnamo Januari na Mei 2019, hata hivyo, unaonyesha kuwa sheria hizi zinapuuzwa.

Punda huonekana wakifika wakiwa wadhaifu na majeraha, pamoja na mmoja aliyekufa muda mfupi baada ya kuwasili. Video inaonyesha punda wakivutwa kutoka kwa gari kwa miguu yao na kuteremshwa kutoka kwa urefu mkubwa kwa kutumia kamba karibu na matumbo yao, licha ya mahitaji kwamba wanyama hawapaswi kusafirishwa wakiwa ni wadhaifu au watapata shida kwa sababu kama vile ugonjwa au jeraha, na kwamba wanapaswa kutolewa kwa njia yenye huruma ili kuepuka jeraha na mateso. Kwa kuongezea, wanyama ambao wanaugua wakati wa usafirishaji wanastahili kupata huduma ya matibabu ya mifugo, ambayo bila shaka haikuwepo kwa punda walioonyeshwa katika video.

Kijusi kikubwa huonekana kati ya mizoga ya punda, ikionyesha ukiukaji wa jukumu la kutopeana vibali vya mifugo ikiwa mnyama anaweza kuzaa wakati wa usafiri. Pia ni uthibitisho wa ukiukaji wa amri ya kupiga marufuku kuchinja mnyama mjamzito, ambapo matarajio yenye vizuizi hayawezekani kutumika.

Wakati kupotezwa ufahamu kabla ya kuchinjwa kunatekelezwa, kifaa cha kupoteza ufahamu kinapaswa kutumika kwa msimamo sahihi wa kichwa na kutoa ufahamu kwa haraka ambayo hudumu hadi kifo. Video zilizochukuliwa kwenye kichinjio cha Shinyanga zinaonyesha wafanyikazi wakifanya majaribio kadhaa yasiyofanikiwa ya kutoa ufahamu wa punda kwa kutumia nyundo.

Punda huonyesha woga na dhiki nyingi kwa kuwa wanapigwa kwa rungu mara kwa mara. Uchinjaji huu wa kutisha hufanyika kwa mtazamo kamili wa punda wengine. Kuruhusu wanyama wanaosubiri kushuhudia kuchinjwa ni kinyume na miongozo ya OIE na labda sio halali.
Mchakato wa kupoteza ufahamu usio ufanisi na wa kikatili unaonyesha mdhibiti kutofaulu, ambaye anadaiwa kufanya ukaguzi wa mara kwa mara wa vifaa vinavyotumika kuchinja wanyama.

Kuna ushahidi wa video na picha ya punda wakionyesha dalili za nje za ugonjwa. Wanyama wanaoshukiwa, au ambao wameathiriwa na ugonjwa wanapaswa kutengwa na mashirika ya kisheria yajulishwe. Ikiwa wanyama hawa hawakuwa na ugonjwa lakini wamejeruhiwa, ingejumuisha ukiukaji wa kanuni za usafirishaji.

Pia kuna uthibitisho wa udhibiti duni wa taka na maji machafu, unaopingana na mahitaji ya kitaifa.

Licha ya ushahidi huu kuwasilishwa kwa kibinafsi na The Donkey Sanctuary kwa viongozi, hadi leo, hakuna hatua iliyochukuliwa ya kuitekeleza. Ya kusitisha sana, na licha ya uhakikisho tuliopewa, kichinjio kilipewa tena na leseni ya kufanya kazi mnamo Julai 2019.

MAHUSIANO NA UHALIFU

Kuna ushahidi unaokua wa uhusiano kati ya biashara haramu ya ngozi ya punda na aina zingine za uhalifu ambazo zinahatarisha usalama wa kiuchumi na jamii katika nchi zilizo hatarini.

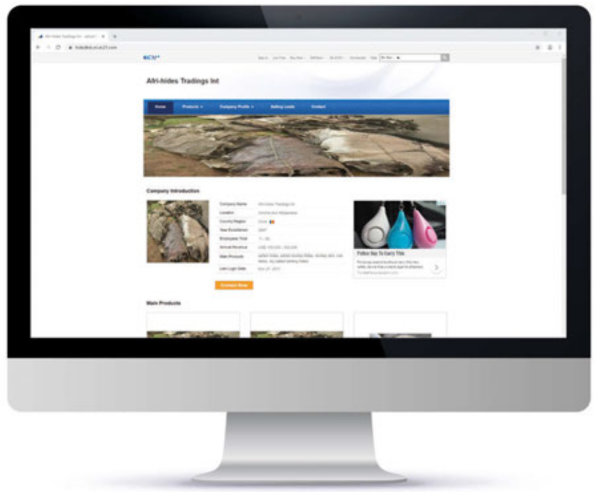

Uchunguzi uliofanywa na The Donkey Sanctuary umegundua kuwa wafanyabiashara wengi wanaouza ngozi za punda kwenye majukwaa ya mtandaoni pia wanapeana bidhaa za wanyama wa pori zilizopigwa marufuku ikiwemo pembe za ndovu, magamba ya kakakuona, pembe za vifaru na ngozi ya chui. Biashara ya kimataifa ya bidhaa hizi za wanyamapori imepigwa marufuku chini ya Mkataba wa Biashara ya Kimataifa Katika Spishi zilizo Hatarini za Wanyama na Flora (CITES) na kiungo cha karibu cha biashara ya ngozi ya punda na shughuli hii haramu inaonyesha kupuuza kamili kanuni za kimataifa na sheria za nchi.

Ripoti za vyombo vya habari pia zimeunganisha biashara ya ngozi ya kimataifa na wauzaji wa dawa za kulevya huko Amerika Kusini[40] na ugaidi nchini Afghanistan.[41]

ATHARI YA BIASHARA YA NGOZI

MAISHA YA WATU WENYE HATARI • HATARI YA MAGONJWA • UCHAFU • KUKOMESHA IDADI YA PUNDA • TISHIO KWA WANYAMA WENGINE:
NGOZI ZA CHUI • NGOZI ZA KIFARU • PEMBE • MAGAMBA YA KAKAKUONA

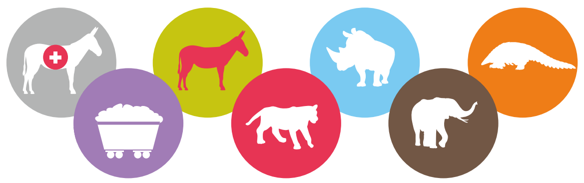

Utafiti - Afrika Kusini

Uchunguzi wa National Geographic mwaka wa 2017 ulipata uhusiano kati ya biashara haramu ya wanyamapori na biashara ya ngozi ya punda nchini Afrika Kusini. Ockie Fourie, nahodha wa Kitengo cha Wizi wa Hisa cha Huduma ya Polisi ya Afrika Kusini, alisema: "Mbali na masuala ya ukatili wa wanyama, tuna wasiwasi kuwa ngozi hizi zinaweza kutumika kuficha bidhaa zingine."[42] Uvamizi wa shamba moja karibu na Johannesburg mnamo Mei 2017, iligundua ngozi 800 za punda, kati ya hizo ngozi za chui saba zilikuwa zimefichwa.

Iligundua pia uhusiano kati ya biashara ya ngozi na biashara haramu ya abalone, iliyopigwa picha hapa chini (ganda la samaki muhimu ambalo linathaminiwa sana katika mikahawa ya Asia). Wakizungumza na mfanyabiashara wa zamani, ilibainika kuwa wanunuzi wa abalone sasa wanaingia kwenye biashara ya ngozi ya punda. Mfanyabiashara mmoja alisema: "Mnunuzi wa abalone ninayemjua alianza kununua ngozi mwaka jana. Amehusika katika kila kitu hapo awali, kutoka kwa ukahaba hadi kuuza ngozi za chui na wayo wa simba, lakini ngozi za punda ni halali kisheria. Kwa kweli ni pesa za haraka."

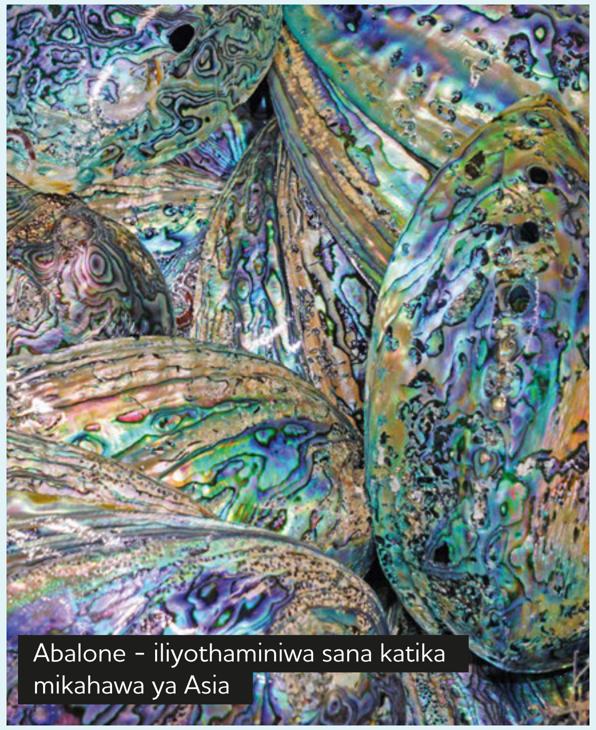

Abalone - iliyothaminiwa sana katika mikahawa ya Asia

TARATIBU ZA ULINZI

Biashara ya kimataifa isiyodhibitiwa na mara nyingi haramu ya punda na ngozi zao husababisha hatari kubwa ya ulinzi wa wanyama kwa nchi zote ambazo punda, na bidhaa zao husafirishwa. Magonjwa kuenea kwa idadi ya jumla ya punda, kwa wanyama wengine na kwa wanadamu ni tishio kubwa ambalo hatua za haraka zinahitaji kuchukuliwa.

Punda ni waenezaji wa magonjwa mengi: mara nyingi huwa hawaonyeshi dalili za afya mbaya na hii hufanya ubaguzi kati ya wanyama walioambukizwa na wenye afya kuwa ngumu bila vipimo sahihi. Vipimo hivi havifanywi mara nyingi kwa punda na kwa hivyo magonjwa yanakosa kutambuliwa wakati wansafiri katika mipaka. Harakati hii kubwa ya punda, mara nyingi sio halali na wanapokuwa chini ya dhiki kubwa, husababisha hatari ya maambukizo kwa wanyama wote katika mazingira ya karibu. Punda zinazomilikiwa na jamii zilizo katika hatari kwenye njia za biashara ziko kwenye hatari ya kuambukizwa na magonjwa yanayotokana na punda 'kupita', sio tu kwa uhusiano wa moja kwa moja lakini pia kupitia kuumwa na mwenezaji aliye na virusi kama vile mbung'o.

Kuchanganya idadi tofauti ya punda ambayo hutokea kwa sababu ya usafirishaji huu kunaweza kusababisha magonjwa kuenea kwa wenyeji. Ugonjwa utabebwa na punda aliyeathirika na mafadhaiko na afya mbaya inayotokana na kusafiri umbali mrefu hufanya punda kuathirika kwa urahisi na maambukizo na mara nyingi hufa. Vifo vya punda katika jamii vitakuwa na madhara makubwa katika maisha.

Mnamo Januari 2019, ripoti za ugonjwa katika punda, inayosababisha idadi kubwa ya vifo, zilitoka Afrika Magharibi. Nigeria iliripoti kesi 2929 za homa ya mafua katika kipindi kati ya tarehe 7 Januari na 5 Februari. Karibu 270 ya punda hawa walikufa na kwa hali nyingine kiwango cha vifo vya punda walioambukizwa kilikuwa karibu asilimia 40. Wakati chanzo halisi kinachozuka cha ugonjwa hakijulikani, inashukiwa kuwa ni kwa sababu ya 'harakati haramu ya wanyama' kwa kiasi kikubwa kutoka kwa nchi jirani.[43] Nchi zingine zilisema kuhusu dalili tofauti na viwango vya juu vya vifo, lakini chanzo cha ugonjwa katika nchi hizi ulisalia kukosa kutambuliwa. Ripoti zinaonyesha kuwa zaidi ya punda 60,000 walikufa Afrika Magharibi wakati wa Kizio cha Kaskazini cha majira ya kuchipua ya mwaka wa 2019. Vifo hivi vinaweza kuwa sio matokeo ya moja kwa moja ya biashara ya ngozi, hata hivyo zinaonekana vilitokea katika njia zinazojulikana za biashara za punda. Hasara kubwa kama hizo zinaonyesha uwezekano wa uharibifu kwa idadi ya punda kwa sababu ya ugonjwa kuenea na zinaonyesha hatari zinazohusiana na harakati za wanyama hai kwenye mipaka.

Uchinjaji wa punda usio na mpango, bila kuzingatia hali yao ya kiafya, na hali isiyo safi ambayo wanachinjwa na ngozi zao kuchakatwa, husababisha hatari kubwa ambayo ngozi iliyokusudiwa kwa uzalishaji wa ejiao inaweza kuambukizwa na magonjwa. Uchafu huu unaweza kuwa kwa sababu ya kuchinja mnyama aliyeambukizwa au kupitia uchafu wakati wa kuchinja na kuchakata.

Matibabu yasiyofaa ya ngozi huongeza hatari ya kuwa wanyama wa kuambukiza watasalia, na wanyama walioambukizwa, kama wadudu, wanaweza kuwa kwenye bidhaa.

Ngozi inapovuka mipaka, idadi yote ya punda wanaoweza kudhuriwa lazima uzingatiwe, ikiwemo wale katika nchi ya kikomo cha safari. Uchina ina tasnia iliyofanikiwa ya mashindano ya farasi ambayo inaweza kuwa hatarini kutoka kwa wanyama wa kuambukiza wanaosafirishwa katika biashara ya punda na bidhaa zao. Kuzuka kwa ugonjwa wa farasi wa Kiafrika, ugonjwa wa tezi, kunyonhwa au homa ya mafua inaweza kuwa mbaya kwa tasnia hii yenye thamani.

Mifugo ya punda ndani ya Uchina pia yamo katika hatari ya maambukizo ya magonjwa. Utangulizi wa maambukizi kwa kundi kubwa la punda zilizotunzwa sana kunaweza kusababisha kuongezeka kwa ugonjwa kwa sababu ya uhusiano wa karibu kati ya punda na ugumu wa kutambua ugonjwa mapema.

Ngozi zinaweza pia kuchafuliwa na wanayama wa kuambukiza ambao husababisha magonjwa katika spishi zingine. Zikiachwa zikauke katika jua kwenye malori chafu katika nchi ambazo homa ya nguruwe ya Kiafrika imeenea, ngozi zinaweza kuambukizwa kwa urahisi.

Biashara ya kimataifa ya ngozi ya punda pia inaweka hatari kwa watu, na tishio hili halipaswi kupuuzwa. Magonjwa mengi ambayo hubebwa na punda ni zoonotic, inayomaana kuwa yanaweza kuhamishiwa kwa wanadamu. Uhamisho huu unaweza kutokea wakati wa kushughulikia na kuchinja punda, na pia wakati wa kutoa ngozi na kuchakata. Mara chache ni hatua sahihi za usalama au vifaa vya usafi na mipango iliyowekwa wakati wa michakato hii, ikiwaacha watu katika hatari kubwa ya kupata magonjwa yanayoua kama vile kimeta, kichaa cha mbwa na magonjwa ya tezi, na pia magonjwa mengine mengi ya kuambukiza kama homa ya viwimbiwimbi, maambukizo ya kuvu (choa) na virusi vya RNA.

Wakati mwingine inasemekana kwamba kufungua vyumba kuchinjia kisheria inaweza kuwa njia ya kudhibiti hatari kama vile magonjwa kuenea. Hata hivyo, sio kwamba hupunguza hatari ya magonjwa kuenea kwani ukaguzi wa ndani unaweza kosa kufanywa au wakaguzi wanaweza kukosa kuona magonjwa yanayoweza kutambuliwa au 'yaliyojificha'. Kupunguza hatari pia inategemea hatua za usafi ndani ya kichinjio, ulinzi mkali wa wanyama, ufuatiliaji kamili na matibabu yanayofaa ya bidhaa. Hii inajulikana kutokuwepo katika vyumba vingine vya kuchinjia ambavyo vimejengwa kusambaza biashara ya ngozi na vinashukiwa kutotekelezwa kwa ufanisi katika vyumba vingine.

Isitoshe, kufungua vichinjio huvutia biashara ya punda kutoka maeneo makubwa pa mkusanyiko wa maji mengi. Hii husababisha punda, mara nyingi na hali isiyojulikana ya kiafya, wanaosafirishwa ndani ya nchi na kuvuka mipaka ya kitaifa kufikia kichinjio, na hivyo kuongeza uwezekano wa kupata punda wenye ugonjwa na hatari ya magonjwa kuenea.

Usalama ulioboreshwa wa wanyama na kuelewa zaidi magonjwa ya mlipuko utasaidia kulinda dhidi ya magonjwa kuenea. Ushirikiano wa Kimataifa wa Punda Wanaofanya Kazi, ushirikiano kati ya Brooke, The Donkey Sanctuary, SPANA na Ustawi wa Farasi Duniani, imetoa safu ya vifaa vya kielimu kulingana na taratibu bora za usalama wa wanyama. Vifaa hivyo hutolewa kwa nchi ambazo zinakabiliwa na magonjwa kuenea katika idadi yao ya punda, hususan wakati magonjwa yanasambazwa katika mipaka ya kitaifa na inaweza kuwa na athari mbaya kwa jamii ambazo hutegemea punda kupata riziki yao.

Lakini, wakati hatua za usalama ulioboreshwa wa wanyama zitasaidia, njia pekee ya kupunguza hatari ya magonjwa kuenea ni kuhakikisha kwamba harakati za punda hai na bidhaa zao ziko chini ya udhibiti mkali.

Nguruwe anakula kwenye mkokoteni uliojaa ngozi za punda

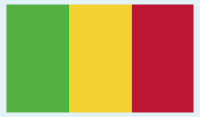

Uchunguzi huko Mali

Mali ina idadi kubwa ya punda wanaofanya kazi na ilikuwa ya kwanza kuchukua msimamo dhidi ya biashara ya ngozi kwa kukomesha punda kuchinjwa. Licha ya hilo, punda bado wanalengwa na biashara hiyo kutokana na urahisi wa kuwatoa nje ya nchi. Punda huibiwa kutoka kwa jamii kabla ya kutembezwa kwenda nchi jirani, ikiwemo kusini mwa Burkina Faso hadi Niger mashariki. Wanasafiri katika mipaka mikubwa ambayo mara nyingi huwa ni mstari tu kwenye mchanga bila udhibiti wa mpaka isipokuwa kwenye sehemu kuu za kuingia, ambazo huepukwa kwa urahisi.

Mkurugenzi wa SPANA wa nchi ya Mali, Dk Amadou Doumbia, alisema: "Katika moja ya soko kubwa la wanyama la Mali, punda 400 huletwa kwa ajili ya kuuzwa nje kila wiki. Kuna soko zingine tano kubwa nchini Mali. Punda zote hununuliwa kwa biashara ya ngozi na wakati mwingine kwa nyama. Lakini hii sio endelevu kila wiki, labda ilikuwa 100 hadi 150 hapo awali. Watu wanaokwenda sokoni kununua punda wanaofanya kazi hawawezi kufanya hivyo, kwani tayari wameuzwa."[44]

Kulingana na Dk Doumbia, punda hao hutoka kwa mpaka wa Mali na Burkina Faso, kutoka vijijini ikiwemo Fangasso na Yasso ambavyo viko karibu na mpaka. "Wafanyabiashara hupata punda hapo na wanaweza kuvuka mpaka kwa urahisi na kundi la punda 15 hadi 25. Hiyo ni njia moja tu ya kuwavukisha mpaka," Dk. Doumbia alisema. "Kuna vituov viwili au vutatu vya ukaguzi katika mpaka mzima, kwa hivyo biashara haramu inaendelea. Mwaka huu biashara inapungua polepole, kwa sababu idadi ya punda imepungua," alisema.

Punda hutembezwa kwa siku nyingi kupitia 'njia' za biashara kutoka nchi zilizofungiwa ndani kwa nchi kama Nigeria, Ghana na Kodivaa, mwishowe huchinjwa. Machinjioni hapa yanaweza kuchakata idadi kubwa ya punda na ukaribu wao na pwani huwawezesha usafirishaji rahisi kwenda Uchina.

Nchi nyingi kando na njia hii ya biashara, ikiwemo Ghana na Nigeria, zina sera za kuzuia punda kuchinjwa kwa ajili ya biashara ya ngozi lakini, kama ilivyo kawaida katika biashara ya ngozi ya kimataifa, sheria hizi hazitekelezwi.

Mkusanyiko wa ngozi zenye chumvi zilizohifadhiwa nchini Kenya

UKOSEFU WA UFUATILIAJI

Asili isiyo halali na isiyodhibitiwa ya biashara ya ngozi ya kitaifa inamaanisha kuna ufuataji mdogo na uwajibikaji mdogo kwa kanuni ambazo hutumika kawaida ili kuhakikisha usalama wa bidhaa za chakula na afya ulimwenguni. Punda wako katika hatari ya kuambukizwa na kueneza magonjwa wakati wa safari zao (mara nyingi kwa muda mrefu) ili kuchinjiwa na mara chache hawafanywi ukaguzi kabla na baada ya kufa ili kuamua hali yao ya kiafya. Usafi wakati wa punda kuchinjwa na ngozi zao kuchakatwa ni duni, wakati mwingine hadi kufikia kutokuwepo. Utunzaji na uhifadhi wa ngozi una uwezekano wa kukosa kuwa ufanisi kabisa katika kudhibiti magonjwa na vitu vyenye madhara. Pia, katika hali nyingi, hailingani na kanuni za usalama wa chakula.

Urahisi ambao bidhaa za ejiao zinaweza kuchafuliwa na kemikali hatari kwa afya ya binadamu ni za kutia hofu. Hatari ya uchafuzi haishangazi inapotazamwa katika muktadha wa njia ambayo mara nyingi haijadhibitiwa, isiyo safi na isiyo na maadili ambayo ngozi hutafutwa.

UPINZANI WA BIASHARA

Kuna upinzani unaoongezeka kwa biashara ya kimataifa ya ngozi za punda na idadi inayoendelea kuongezeka ya nchi ambazo zimeilengwa na biashara hiyo zinachukua msimamo dhidi yake. Idadi hii kwa sasa ni 18 kwa mabara matatu, na uamuzi wao wa biashara hiyo kukomeshwa unaungwa mkono na idadi inayokua ya shirika za kimataifa ambazo zimegundua athari mbaya za biashara hiyo.

- Jumuiya ya Mifugo ya Ulimwenguni (WVA), chama kikuu cha mifugo duniani, ilitaka biashara hiyo kukomesjwa hadi "...athari ya biashara hii iweze kutathminiwa na kuonyesha kuwa inawafaa punda na inaweza kuendelezwa kwa jamii ambazo wanawategemea punda. Serikali na mamlaka ya mitaa inapaswa kusaidia jamii zilizoathirika kwa kuzuia mauaji ya punda ingawa zinalindwa kutokana na biashara halali na haramu." (WVA 2018)
- Katika taarifa ya pamoja, Shirika la Matibabu ya Mifugo la Marekani (AVMA) na Shirika la Marekani la Wataalam wa Punda (AAEP) walielezea biashara hiyo kama "tasnia isiyo ya kibinadamu ambayo inadhuru jamii na kutishia spishi ulimwenguni." (AVMA & AAEP 2018)[45]
- Shirika la Mazingira ya UN lilisema: "Utoaji wa mchanganyiko wa rasilimali isiyoweza kudumu, iwe ni punda, mimea, miti au madini, inaweza kuwa na athari mbaya kwa mazingira na jamii katika nchi za mbali. Katika punda, usafiri wenye hali bora ya hewa na kaboni nzuri huondolewa kwa wale wanaohitaji usafiri katika mazingira mashambani." (Mazingira ya UN 2018)
- OIE ilisema kuwa biashara ya bidhaa za punda "imeongezeka hivi karibuni, na kusababisha athari kubwa kwa maisha ya vijijini, idadi ya punda, afya na ustawi, na mazingira kote duniani." (Dk Matthew Stone, Naibu Mkurugenzi Mkuu, OIE).
- Mnamo Desemba 2017, eBay ilipiga marufuku uuzaji wa bidhaa za ejiao kwenye eneo lao kwa sababu ya madai yasiyoweza kuhakikishwa kuhusu ufanisi wake yaliyotolewa na wauzaji.
- Kwenye semina ya Jumuiya ya Uchumi ya Maeneo ya Afrika Magharibi (ECOWAS) huko Abuja, Nigeria, tarehe 23 Septemba, 2016, Wakurugenzi wa Huduma za Mifugo (DVS) wa nchi 14 kati ya nchi 15 za ECOWAS (Gambia haikuwepo) walikubaliana kuchukua hatua za kuzuia punda kuchinjwa na usafirishaji wa nyama na ngozi ya punda "punda anakuwa spishi zilizo hatarini."[46] Mkutano huo pia ulihudhuriwa na wawakilishi wa Ofisi ya Umoja wa Afrika ya Rasilimali za wanyama (AU-IBAR), OIE, FAO, na pia Idara ya Marekani ya Kilimo na Huduma ya ukaguzi wa Afya ya Wanyama na Mimea (USDA-APHIS).
- Hatua zifuatazo zimechukuliwa na nchi za ECOWAS:
  - Burkinafaso ilipiga marufuku punda kuchinjwa mnamo Agosti 2016 ikitaja kuwa "utumiaji unaopita kiasi wa spishi" na hitaji la kuhakikisha idadi endelevu ya punda.[47] Hii ilikuja baada ya wenyeji wa kijiji cha Balolé, kukasirishwa na harufu na uchafuzi wa hewa, udongo na maji kwa sababu ya punda kuchinjwa, wakafunga kichinjio kinachoendeshwa na muungano wa wafanyabiashara wa Ufaransa na Wachina.[48]
  - Gambia: Mnamo Februari 2017, Idara ya Huduma za Mifugo ya Gambia (DLS) ilitoa taarifa ya pamoja na Bodi ya Watalii ya Gambia, Shirila la Gambia Horse na Donkey Trust na mashirika mengine ya ustawi wa wanyama kuwa:"DLS haikubali kwa njia yoyote mazoea haya [punda kuchinjwa kwa ajili ya ngozi na nyama yao] na kwa hivyo anaomba kila mtu ambaye ana ufahamu wa mauaji ya punda aripoti mara moja kwa DLS au kituo cha polisi cha karibu."[49]
  - Ghana: Kurugenzi ya Huduma za Mifugo ya Ghana ilipiga marufuku punda kuchinjwa na usafirishaji wa ngozi zao mnamo Januari 2017. "Kurugenzi ya Huduma za Mifugo ya Ghana imegundua, na tahadhari, kupungua kwa kasi kwa idadi ya punda, haswa katika sehemu za kaskazini za wilaya. Kwa kiwango hiki, idadi ya punda ina uwezekano wa kupunguka sana katika miaka mbili hadi mitatu. Kwa hivyo, Huduma ya Mifugo imeamua kupiga marufuku, kuanzia sasa, punda kuchinjwa na usafirishaji wa ngozi zao." (Dk Kinsley Micky Aryee, Kurugenzi ya Huduma za Mifugo ya Ghana, 17 Januari 2017).
  - Mali: Ugunduzi wa kawaida wa uchinjaji wa siri ulizidi kuongezeka na, mwishoni mwa mwaka wa 2016, Wizara ya Mifugo ilichukua uamuzi wa kuzuia punda kuchinjwa.[50]
  - Niger 'ilipiga marufuku kabisa' usafirishaji wa nyama na ngozi ya punda mnamo 2016 kwa agizo la Wizara ya Mifugo, Mambo ya Ndani na Biashara na Wizara ya Fedha, afisa wa serikali akisema kuwa "ikiwa usafirishaji utaendelea, wanyama watapungua."[51]
  - Nijeria: Muswada ambao ungezuia mauaji na usafirishaji wa punda, na mizoga ya punda, nje ya Nigeria una msaada mkubwa kutoka kwa wabunge, Wizara ya Kilimo, idara za serikali na viongozi, pamoja na Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo. "Tukubaliana kikamilifu na muswada huu kwa sababu tumegundua kuwa, ikiwa utunzaji hautafanywa, punda wangeangamia. Hatutaki kuwapoteza." (Dk O. Alabi, Wizara ya Kilimo, Nigeria, Mei 2019).[52]
  - Senegali: Mnamo Aprili 2016, Serikali ya Senegal ilianzisha sheria ya kudhibiti kuchinja punda na kukataza usafirishaji wa nyama na ngozi ya punda.[53]
- Serikali ya Botswa iliacha kutoa leseni za usafirishaji zinazohusiana na punda na bidhaa zao, na kuwasihi wamiliki wa punda waendelee kuwa macho dhidi ya wizi wa punda na biashara haramu. "Wizara ya Maendeleo ya Kilimo na Usalama wa Chakula imebaini kuwa mauaji ya punda yasiyofaa na ya kikatili kwa ajili ya ngozi yao, ambayo husafirishwa kwa masoko yenye faida huko Asia. Wizara inahimiza wakulima waendelee kuwa macho." (Wizara ya Maendeleo ya Kilimo na Usalama wa Chakula, 27 Juni 2017). Licha ya wasiwasi huu, serikali imepatia leseni tena kichinjio cha punda huko Francistown.
- Mauaji ya punda huko Bahia, Brazil, yalisitishwa baada ya punda 750 kupatikana wamekufa na wakiwa na njaa, wakisubiri kuchinjwa. "Jimbo la Bahia lina rekodi ya magonjwa ya zoonos katika mifugo punda na ng'ombe, na wakati mwingine, maambukizo ya maraadhi. Kuna historia ya ukosefu wa usimamizi na wajibu wa kulinda mifugo, na hivyo kuathiri picha ya watu wetu, ubora wa mifugo yetu, na kushuka kwa thamani – isiyoweza kukataliwa – na halali ya utambulisho na uchumi yetu," Jaji Arali Maciel Duarte alisema, Korti ya 1 ya Shirikisho, Brazil, Desemba 2018.[54] Amri hiyo ilikiukwa mnamo Septemba 2019.[55]
- Chad: Mnamo Julai 2017, polisi iligundua mtandao wa usafirishaji wa punda baada ya kupata kontena mbili iliyojaa punda karibu 300, wengi waliokufa au wanaokufa

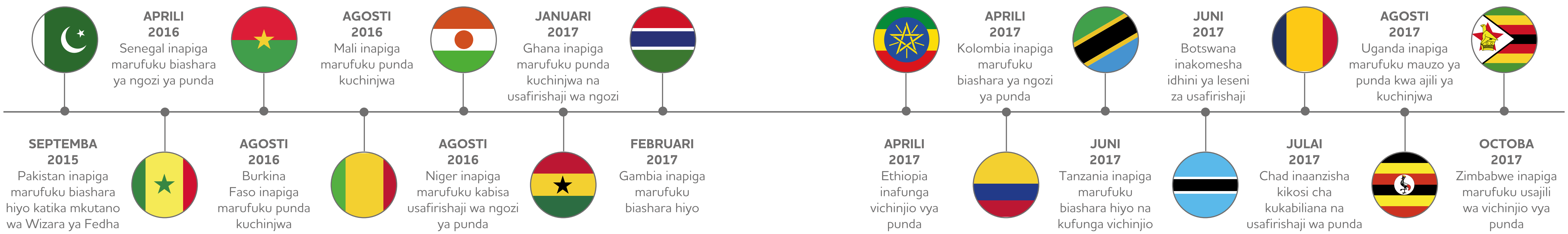

kutokana na kukosa hewa, waliopatikana huko Etena, wanyama arobaini zaidi walikuwa tayari wametolewa ngozi kwenye eneo hilo.[56] Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo alithibitisha kuwa serikali inafahamu umuhimu mkubwa wa 'kukomesha' biashara na alikuwa ameunda kamati ya kukabiliana na matukio yanayongezeka. (Julai 2017)

- Kolombia Serikali ilikomesha usafirishaji wa ngozi ya punda baada ya ripoti za punda kutolewa ngozi wakiwa hai, kusafirishwa bila leseni, hatari za kiafya na punda walioibiwa.[57]
- Ethiopia Mamlaka yaliagiza vichinjio viwili kufungwa mnamo 2017, ikisema kuwa hakuna vichinjio vya ziada vitaidhinishwa. Tume ya Uwekezaji ya Ethiopia ilisema: "Haturuhusu uwekezaji kama huo tena. Hazilingani na maadili na utamaduni wa kijamii."[58]
- Pakistani: Mapema mwaka wa 2019, kitengo cha Ukuzaji wa Mifugo cha Mkoa wa Khyber Pakhtunkhwa kilitangaza mipango ya 'kutunza' na kusafirisha ngozi 80,000 za punda kwenda Uchina ndani ya miaka mitatu.[59] Mipango ilitekelezwa kwa sababu ya wasiwasi kuhusu nyama ya punda inayoingia kwenye mzunguko wa chakula.[60] Mnamo Septemba 2019, hata hivyo, mipango ya kusafirisha punda tena ilipokea msaada.[61]
- Namibia: Maombi ya vichinjio viwili katika manispaa ya Outjo na Okahandja yalizuiwa baada ya tathmini halali za athari za mazingira kutoripoti kwamba kutakuwa na 'athari kubwa za kijamii na kiuchumi za muda mrefu,' haswa kwa wanawake na watoto katika jamii duni. Tathmini ilihitimisha kuwa itakuwa ni uzembe kupendekeza mradi huo upate idhini hadi data sahihi zaidi itakapopatikana.'[62] Maombi ya vichinjio vyote yalikataliwa.
- Sudan: Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo alithibitisha mnamo Septemba 2018 kwamba sheria za ustawi wa wanyama za Sudan zinakataa vichinjio vya punda, na jamii, dini na utamaduni huko Sudan zinaunga mkono sheria hiyo ya kukataliwa.[63]
- Sudan Kusini: Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo alithibitisha mnamo Februari 2019 kwamba Sudan Kusini imechukua msimamo dhidi ya biashara hiyo na haitahusika katika kuchinjia au kusafirisha punda kwa ajili ya ngozi yao.[64]
- Serikali ya Tanzania ilipiga marufuku biashara na ikafunga vichinjio mwaka wa 2017, ikionyesha hitaji la "kuokoa wanyama wasikufe, kwa kuzingatia kwamba katika miaka ya hivi karibuni, kasi ambayo punda inachinjwa hailingani na idadi inayopatikana katika nchi hiyo." (Charles Tizeba, Waziri wa Kilimo 2017). Mabadiliko ya uongozi wa Wizara ya Kilimo yalimaanisha kuwa vichinjio vilifunguliwa tena mwaka wa 2018.[65]
- Serikali ya Uganda ilipiga marufuku uuzaji wa punda kwa ajili ya kuchinjwa, ikisema kwamba biashara ya ngozi inayoendelea kwa haraka ina "athari mbaya kwa kaya masikini na wanawake na vijana ambao hutegemea punda kwa kusafirisha maji, kuni, vifaa vya ujenzi...katika maeneo ya vijijini ya Kaskazini Mashariki mwa Uganda, ambapo barabara hiwezi kufikiwa na aina zingine za usafiri. Hatua hizi zimekusudiwa kulinda na kutunza punda kwa ajili ya ustawi wa jamii inayomtegemea, "(Wizara ya Kilimo, Viwanda vya Wanyama na Uvuvi vya Uganda, Agosti 18, 2017.)
- Huko Zimbabwe, Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo alipiga marufuku usajili wa vichinjio vyote vya punda, akitaja wasiwasi, ukali na kilio cha umma kwa kujibu ujenzi wa kichinjio cha punda, huko Bulawayo. Kichinjio cha punda na kingine chochote husika, hakitasajiliwa kufanya kazi nchini Zimbabwe na hakuna punda atakayechinjwa katika kichinjio chochote", Dk J. Nyika alisema, Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo, Zimbabwe.[67]

Waandamanaji wa biashara ya ngozi ya punda wanatangaza mitaani huko Brazili

- **DESEMBA 2017** eBay inapiga marufuku mauzo ya bidhaa za ejiao (EBAY)
- **JANUARI 2018** Chama cha Marekani cha Wataalamu wa Punda wanapiga marufuku biashara hiyo (AAEP)
- **FEBRUARI 2018** Namibia inakataa maombi ya vichinjio
- **APRILI 2018** Chama cha Mifugo Duniani kiomba biashara ya ngozi kukomeshwa (WVA – World Veterinary Association)
- **SEPTEMBA 2018** Sudan inathibitisha kuchinja punda sio halali
- **NOVEMBA 2018** Chama cha Madaktari wa Mifugo cha Marekani kinapiga marufuku biashara hiyo (AVMA)
- **NOVEMBA 2018** Nigeria inaanzisha Muswada wa kupiga marufuku punda kuchinjwa na kusafirisha
- **DESEMBA 2018** Jimbo la Bahia, Brazil, linasimamisha punda kuchinjwa
- **FEBRUARI 2019** Sudani Kusini inathibitisha kuwa punda kuchinjwa na kusafirishwa sio halali
- **MACHI 2019** Pakistan inaweka mipango ya kufuga na kuuza punda
- **APRILI 2019** Mazingira ya UN yaonya kuhusu uzinduaji usioweza kudumu wa maliasili (UN)
- **MEI 2019** Shirika la Ulimwenguni la Afya ya Wanyama (OIE) linaonya kwamba 'idadi ya jumla ya punda sasa iko hatarini' (OIE)

UKULIMA

Wakati ushindani wa usambazaji uliopungua wa punda unavyozidi kuongezeka, kilimo kinazidi kutazamwa kama suluhisho ambapo usambazaji wa kawaida wa ngozi unaweza kupatikana. Punda pia hufugwa kwa ajili ya nyama na maziwa. Uwekezaji muhimu umefanywa katika mashamba ya punda nchini Uchina, na mashamba ya punda yamezingatiwa Afrika, Asia, Australia na Amerika ya Kusini

The Donkey Sanctuary imealikwa kwenye mashamba ya punda huko Uchina na imefanya kazi kwa ushirikiano na wengine, ili kupima afya na ustawi na kuendeleza ufahamu wa kilimo. Hii hutuwezesha kutoa msaada na kutoa ushauri kuhusu usimamizi na hali muhimu za kuweza kufuga spishi hizi, ambayo ni mnyama aliyekuzwa kuishi katika vikundi vidogo, kwa njia ambayo inaweza kupunguza matatizo ya ustawi.

Ambapo mazoea mazuri ya ustawi yanaweza kuletwa kwa mifugo ya punda, spishi hizo zina mahitaji magumu na mzunguko wa muda mrefu wa kuzaa na kuzilinda kunahitaji uwekezaji mkubwa wa wakati na pesa. Katika hali nyingi, ufugaji wa punda ni ya kuleta hasara kwa ustawi wa spishi ambayo imekuzwa kuendeshwa kwa vikundi vidogo.

Ikiwa mazoea ya ufugaji wa punda yanaonyesha wale waliowekwa kwa spishi zingine za mifugo, tishio la marekebisho ya maumbile na ufugaji wa kuchagua kwa ajili ya uzalishaji mkubwa lazima uzingatiwe. Mabadiliko ya maumbile au ufugaji wa kuchagua unaweza kusababisha punda kufugwa na mnyama udhaifu na yenye kasoro, na udhaifu na kasoro hizi zinakubaliwa mradi tu uzalishaji wa ngozi, maziwa, nyama au bidhaa umeboreshwa. Punda hawa hawawezi kamwe kuwa na uwezo wa kuishi maisha bila mateso na watapitisha tabia kama hizo kwa watoto wao, na kusababisha mateso ya vizazi vya baadaye.

Ushahidi unaonyesha inaweza kuchukua miaka 20 kufikia idadi ya punda wanaohitajika na tasnia ya ejiao. Ufugaji wa punda hauwakilishi kipato cha haraka kinachotokana na uwekezaji, na sio suluhisho ya usambazaji wa sasa unaopungua wa punda.

Mfano ulioandaliwa na Chuo Kikuu cha Kusoma huwezesha utabiri wa viwango vya uzalishaji, ingawa, kwa kuwa kuna ufahamu mdogo wa ufugaji wa punda, mawazo mengi yametengenezwa katika utumizi wa mfano huu na kwa hivyo inaweza kuwa kiashiria pekee.

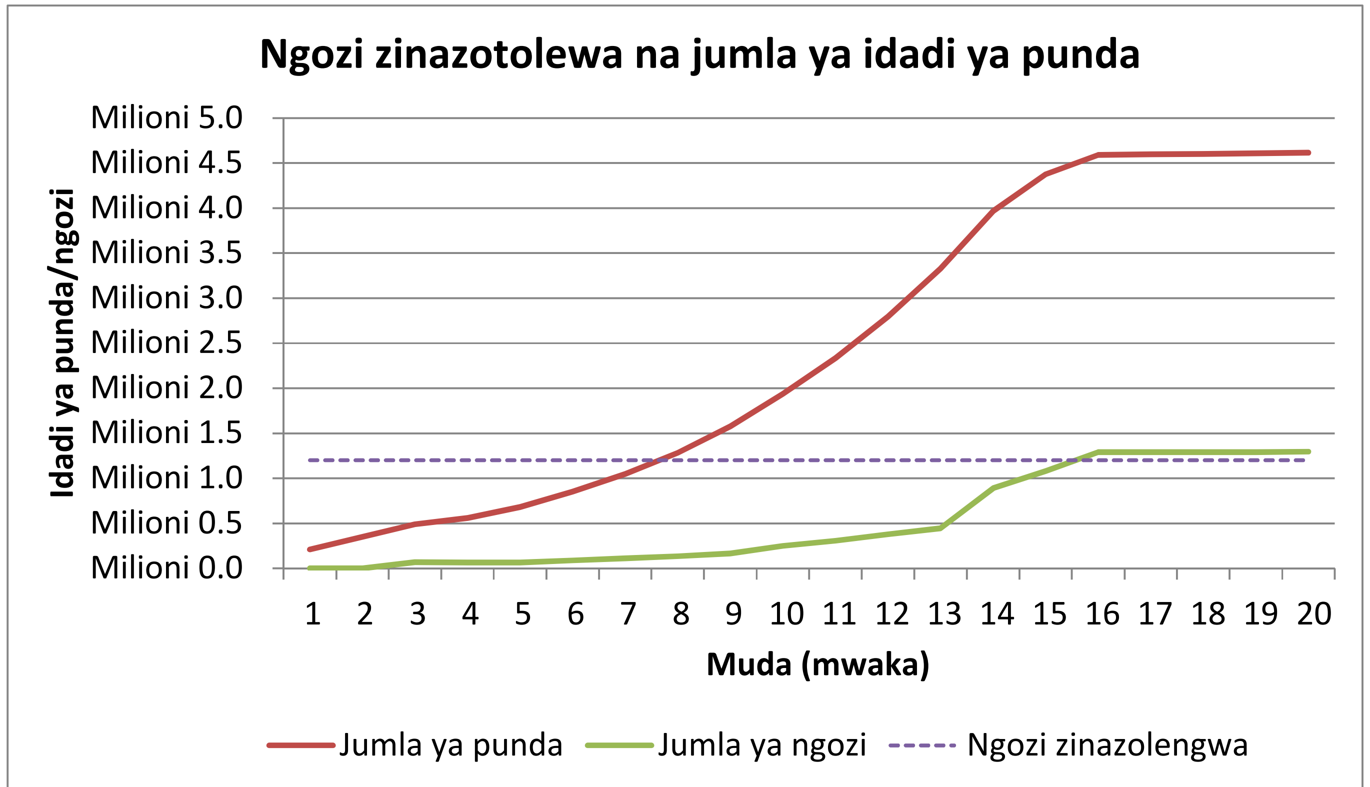

Kipindi chamMuda uliochukuliwa kufikia viwango vya uzalishaji vinavyohitajika (Chuo Kikuu cha Kusoma)

Kulingana na mfano huu wenye matumaini makubwa, ambayo inachukua ustawi bora, mtoto wa punda aliyezaliwa kila miezi 17 na vifo vya asilimia moja tu, mfumo wa ufugaji na kundi la punda la wanawake 200,000 ungechukua miaka 15 kuwasilisha ngozi milioni 1.2. Idadi hii inawakilisha robo moja tu ya ngozi takriban milioni 4.8 zinazohitajika kila mwaka kuendeleza tasnia hiyo. Kuanzisha mfumo wa ufugaji wenye uwezo wa kusambaza ngozi milioni 4.8 zinazohitajika, unaweza kuchukua zaidi ya miaka 20.

Mfano huu unaonyesha kwamba kundi la punda milioni 4.8 linahitajika kutoa ngozi milioni 1.2 kila mwaka. Kutokana na hii, inakadiriwa kwamba zaidi ya punda milioni 19 wanaweza kuhitajika kusambaza ngozi milioni 4.8 zinayohitajika na tasnia hiyo kila mwaka.

Mfano huu unaonyesha wazi kuwa miaka mingi lazima iwekwe kwa ujenzi wa ufugaji wenye uwezo kukidhi mahitaji na ahadi za mazao ya haraka hayajathibitishwa.

Mpango wa biashara uliyotayarishwa kwa ajili ya vichinjio vya Dodoma huko Tanzania, na kutazamwa na The Donkey Sanctuary ulipendekeza uwekezaji wa milioni $3.2 kwa zaidi ya miaka nne ili kukuza kundi la punda kutoka punda 900 hadi 1,719, ongezeko la punda 819 tu. Uwekezaji wa milioni $3.2 wa kuongeza idaidi ya mifugo kuwa 819 ni sawa na uwekezaji wa karibu $4,000 kwa kila mnyama. Idaidi ya mwisho ya punda 1,719 ingeweza kutosheleza uwezo wa kichinjio kuwa chini ya siku tatu.[68]

Hakuna kitu kilichotajwa katika mpango wa biashara kuhusu jinsi kampuni ingeweza kupata punda waliosalia wanaohitajika kuendesha vichinjio vyao katika kipindi cha miaka minne.

Mpango wa kichinjio cha Shinyanga, pia nchini Tanzania, ulionyesha mfano kama huo usio na faida. Ilipendekeza uwekezaji wa milioni $3.7 kwa zaidi ya miaka nne ili kuongeza hisa ya awali ya punda 296 kuwa jumla ya 683. Ongezeko hili la punda 387 tu, chini ya siku mbili za uwezo wa vichinjio, lingewakilisha wastani wa gharama ya $9,650 kwa kila punda.[69]

Uwekezaji muhimu wa muda na pesa ulioainishwa katika mapendekezo haya unawakilisha wazi njia isiyo ya faida. Kwa vichinjio hivi kupata punda wa kutosha wa kukidhi uwezo wao wa kuchinja, na kupata faida, watalazimishwa kupata punda kutoka kwa kundi la kitaifa la Tanzania. Kundi ambalo, ikiwa uchinjaji unaendelea katika viwango vya sasa, linaweza kuwa wote lakini kukomeshwa kabla ya mwisho wa miradi hii ya miaka nne.

Wakati mipango hii ya biashara haifai na haina faida, hatari kubwa inayotokana na uwepo wa ufugaji ni hatari kwamba mifugo hizi hufanya kama kizuizi kwa uporaji haramu na kwa hivyo kuathiri mifugo ya kitaifa.

Ugumu na hatari zinazohusiana na ufugaji wa punda zilitambuliwa na Dk Sahelu, Mshauri Maalum kwa Waziri wa Kilimo wa Ethiopia, alipokuwa akizungumza katika mkutano wa mwaka wa 2018 wa *Kulinda Kundi la Kitaifa la Punda la Ethiopia*, iliyoandaliwa kwa ushirikiano na Serikali ya Ethiopia na The Donkey Sanctuary. "Inaweza kuchukua muda kabla ya mipango ya mifugo kubwa ya punda nchini Ethiopia kuwa na uzalishaji wa kutosha wa kutambua uwezo wao wa kiuchumi, na kwa hivyo kutoa uhakikisho kwamba uanzishaji wa biashara ya ngozi hautatolewa kutoka kwa kundi letu la kitaifa," Dk. Sahelu alisema. "Lazima tuepuke kujenga tumaini na matarajio kuhusu mshono wa dhahabu ambao uko tu kwenye akili za watafutaji wao."

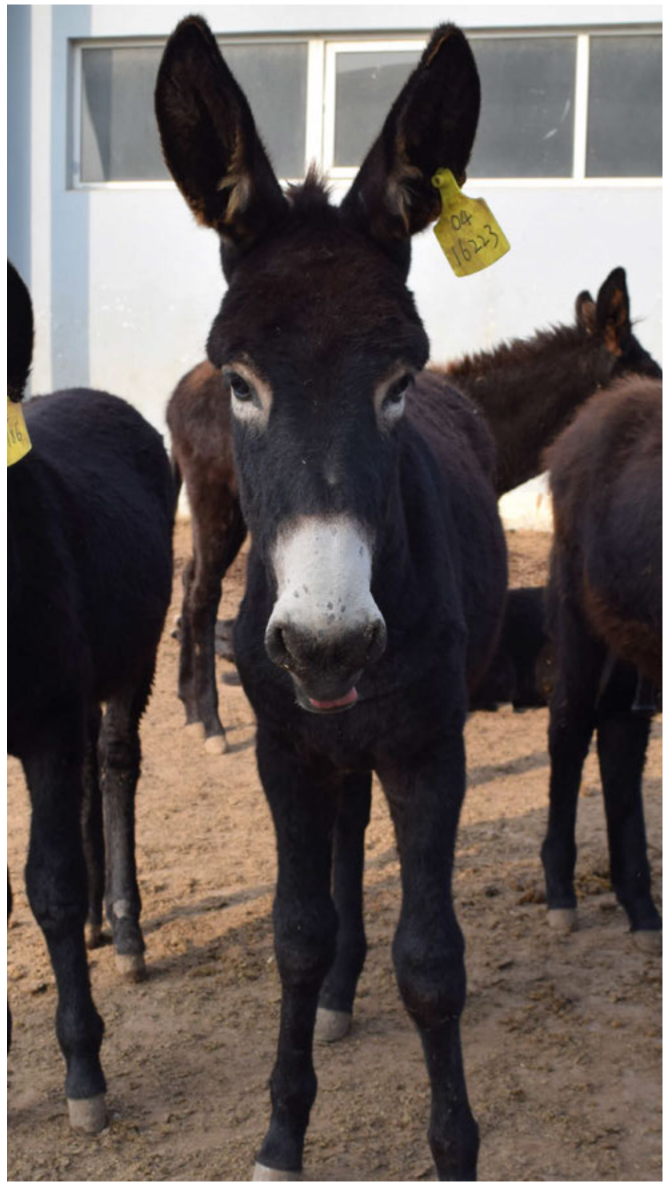

© Hakimiliki George Knowles Hong Kong georgeeknowles@yahoo.com

TUNACHOFANYA

The Donkey Sanctuary inafanya kazi kubadilisha ubora wa maisha kwa punda duniani kote.

Sisi ni shirika la kimataifa la ustawi wa wanyama linalofikia nchi zaidi ya 40 duniani kote na linafanya kazi kwa ulimwengu ambao punda na nyumbu wanaishi bila mateso, na mchango wao kwa wanadamu unathaminiwa kabisa. Tutafikia hii kwa kubadilisha ubora wa maisha ya punda, nyumbu na watu ulimwenguni kote kupitia ufahamu zaidi, ushirikiano na msaada, na kwa kukuza uhusiano wa kudumu na mahusiano yanayoboresha maisha.

Sisi ni wakilli wa kitaifa wa punda. Tunafanya kazi kushawishi sera na sheria na kuhakikisha kuwa sheria inatekelezwa. Kwa kutafuta maboresho ya muundo katika ustawi wa punda, tunaweza kuwa na athari ya muda mrefu kwa ustawi wa punda kimataifa.

Tunawakilisha katika mabaraza kama vile Ofisi ya Jumuiya ya Afrika ya Kati ya Rasilimali za Wanyama (AU-IBAR) na tunashirikiana na serikali kushawishi sera na sheria, kushirikiana na OIE, Benki ya Dunia, Chama cha Umoja wa Mataifa, Hazina ya Kimataifa wa Maendeleo ya Kilimo (IFAD) na Umoja wa Ulaya.
Tunatambulika katika jukwaa ya ulimwengu kama viongozi katika ustawi wa punda na kwa sasa tunayo punda na nyumbu karibu 7,000 tunaowatunza

Tunafanya kazi na jamii na serikali za kitaifa kukomesha athari mbaya ambayo biashara ya ngozi iko nayo kwa idadi ya punda, ustawi wa punda na watu ambao hutegemea punda kwa maisha yao.

- Tunafanya kazi kwa karibu na Serikali ya Ethiopia kulinda kundi lao la kitaifa dhidi ya mipango ya tasnia ya kuanzisha biashara ya ngozi ya punda katika nchi hiyo. Kwa kushirikiana kwa karibu na The Donkey Sanctuary, mkutano wa kitaifa unaoungwa mkono na serikali unaolenga kulinda kundi la kitaifa ulifanyika mnamo Novemba 2018. Kikundi cha kufanya kazi kiufundi kimeanzishwa ili kuunda mpango wa kitaifa wa maendeleo ya punda. Kwa sasa, biashara bado imesimamishwa.
- Tunawaunga mkono wabunge nchini Nigeria ambao, wakiongozwa na maamuzi yanayofanywa na nchi zingine, wameanzisha muswada wa kupiga marufuku punda kuchinjwa kwa ajili ya biashara hiyo.

Shirika lililoongozwa na jamii ARAF Plateau Dogon liliunda doria ya kulinda punda wao wasiibiwe.

The Donkey Sanctuary hutembelea jamii zinazomiliki punda nchini Kenya

- Tunashirikiana na mashirika ya kijamii katika nchi zilizoathiriwa, kama vile Mali na Tanzania, ili kuongeza ufahamu wa hatari kwa punda wanaofanya kazi na maisha yao, ili kujaribu njia za ubunifu za kuweka punda salama dhidi ya biashara haramu na kushinikiza hitaji la kuchukua hatua kubwa ya kutetea kundi la mtaa na la kitaifa.
- Mamlaka kutoka Brazili iliomba tutoe ushahidi wa kitaalam ambao atatumiwa na waendesha mashtaka katika kesi hiyo ya ukatili wa wanyama dhidi ya kampuni ya Kichina iliyokuwa ikiendesha kituo cha kuzuia punda ambapo mamia ya punda walipatikana na njaa, na wengi wao wamekufa.
- Tunatoa sauti kwa jamii hizo zinazotegemea punda na watu binafsi katika nchi kama Kenya, Tanzania na Ethiopia ambao ombi lao la msaada halisikilizwi au linahitaki kujulikana zaidi.
- Kwa kushirikiana na muungano wa ICWE, tumetengeneza vifaa vya kufundisha kulingana na taratibu bora za mazoea ya usalama wa wanyama. Hutolewa kwa nchi ambazo zinakabiliwa na magonjwa kuenea katika idadi yao ya punda, hususan wakati magonjwa yanasambazwa katika mipaka ya kitaifa na inaweza kuwa na athari mbaya kwa jamii ambazo hutegemea punda.

Pia tunayo mpango wa muda mrefu na unaoendelea wa uchunguzi wa kimataifa na utafiti ambao unaangazia athari za biashara hiyo.

Tumefichua mitandao ya kimataifa ya usafirishaji wa punda na viungo kati ya biashara hiyo na aina zingine za uhalifu, na wafanyabiashara kutokuwa tayari kufuata sheria ili kulinda wanyama na watu. Wakati sheria zinakiukwa na ustawi wa wanyama kudhoofika sana, tunatoa wito kwa mamlaka kuchukua hatua. Uchunguzi uliotekelezwa au kufanywa na The Donkey Sanctuary umefanyika nchini Botswana, Kamerun, Kodivaa, Zimbabwe, Afrika Kusini, Namibia, Kenya, Tanzania, Ethiopia, Ghana, Mali, Bukinafaso, Brazil na Meksiko.

Mwaka wa 2017, tuliwasiliana na eBay, Amazon na Alibaba tukiwauliza wakomeshe mauzo ya ejiao. eBay ilijibu vizuri, ikisema kwamba madai mengi yanayofanywa kuhusu faida za dawa ya ejiao hayakuhakikishwa na kwamba hawatakubali ziuzwe tena. Amazon ilikataa kukoma kuuza ejiao na Alibaba haikujibu mawasiliano yetu.

Ripoti yetu ya kwanza Ngozi ilitafsiriwa kwa lugha tisa na ilisaidia katika kuongeza ufahamu wa biashara na athari zake kitaifa. Tangu wakati huo, tumeendelea kutoa maelezo mafupi kuhusu suala hili na serikali za taifa na jamii ya kimataifa.

Punda zinafugwa nchini Uchina kwa idadi inayoongezeka na sio tu kwa ajili ya kusambaza kwa tasnia ya ejiao, bali pia tasnia ya nyama na soko linalokua la maziwa ya punda na bidhaa za maziwa.

The Donkey Sanctuary na Ustawi wa Farasi Duniani wameunda ushirikiano wa kwanza na Kamati ya Ushirikiano ya Kimataifa ya Uchina kwa Ustawi wa Wanyama (ICCAW) na Chama cha Viwanda cha Farasi cha Uchina (CHIA), na tunashirikiana nao kuendeleza na kukuza ustawi bora na maarifa ya utunzaji wa punda. Tunatoa ushauri na mafunzo kuhusu afya na ustawi maalum wa punda ili kuongeza ufahamu kati ya wadau wa mahitaji ya punda. Tumealikwa kwenye mifugo na tumetoa vifaa vya mafundisho, na pia tutashirikiana na vyuo vikuu na tasnia ya kilimo ili kuwezesha mafunzo kwa watunzaji, wamiliki na wataalamu wa huduma ya afya ya wanyama.

The Donkey Sanctuary, pamoja Brooke, SPANA na Ustawi wa Farasi Duniani, ni wanachama wa Ushirikiano wa Kimataifa wa Punda Wanaofanya Kazi (ICWE). ICWE ilianzishwa ili kuhakikisha sauti ya umoja kuhusu mambo yanayohusiana na punda wakati wa kushirikiana na OIE. Ilifanya kazi kupata makubaliano ya kimataifa kuhusu viwango vy ustawi wa punda anayefanya kazi, na mafunzo na utekelezaji wa baadaye wa viwango hivyo. ICWE tangu sasa imekuwa sauti ya punda inayoongoza ulimwenguni. Inashirikiana na nchi ya wanachama wa UN na mashirika ya UN, ikiwemo Hazina ya Kimataifa ya Maendeleo ya Kilimo (IFAD), Shirika la Chakula na Kilimo (FAO), na vyama kama vile Benki ya Dunia kuhusu umuhimu wa ustawi wa wanyama wanaofanya kazi katika kufikia Malengo ya Maendeleo Endelevu.

Kuhusu maswala maalum, kama vile biashara ya ngozi ya punda, washirika wa ICWE wanashirikiana ili kuhakikisha wadau wengi wanafahamu iwezekanavyo vitisho vinavyowakabili punda na tiba inayohitajika kuwalinda. Ushirikiano huo pia umetoa safu ya vifaa vya kielimu kulingana na taratibu bora za usalama wa wanyama. Vifaa hivyo hutolewa kwa nchi ambazo zinakabiliwa na magonjwa kuenea katika idadi yao ya punda, hususan wakati magonjwa yanasambazwa katika mipaka ya kitaifa na inaweza kuwa na athari mbaya kwa jamii ambazo hutegemea punda kupata riziki yao.

The Donkey Sanctuary inazungumza na wamiliki wa punda walioathirika nchini Kenya

Utafiti – Kutetea Punda, Mali

Katika eneo la Segou nchini Mali, ambapo zaidi ya asilimia 95 ya wakazi wa vijijini hutumia punda kupata riziki yao, jamii zilikuwa zikipoteza punda zaidi ya 50 kila mwezi kwa ajili ya wizi. Mizoga ya punda hawa mara nyingi hupatikana baadaye kiwanjani, bila ngozi zao.

Ikiungwa mkono na The Donkey Sanctuary, ARAF Plateau Dogon, shirika lililoongozwa na jamii ambalo lililenga kulinda maisha na kuwawezesha wanawake, waliunda doria la kulinda punda wao wasiibiwe. Mbali na kutekeleza doria mchana na usiku, kikundi hicho huzungumza na vijiji kuhusu haja ya kuendelea kuwa macho na hatari ya wizi wa punda. ARAF Plateau Dogon hapo awali ilifanya kazi na vijiji 52: idadi hii sasa imeendelea kuwa zaidi ya 150.

Idadi ya punda walioibiwa sasa imepungua hadi sifuri. Hata hivyo, walindaji waligundua mtandao mgumu na wa kina wa usafirishaji wa punda na maelfu ya punda ambao wanaouzwa nje ya mipaka kwa ajili ya biashara hiyo.

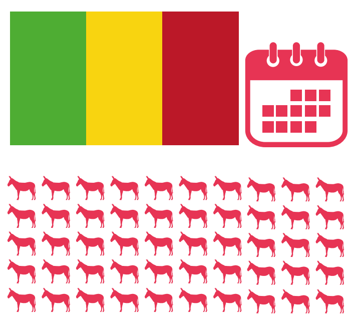

JAMII MOJA MALI ILIKUWA INAPOTEZA

50

PUNDA KILA MWEZI

SIKU ZA BAADAYE AMBAZO NI NZURI NA ENDELEVU

Wakati tatizo lilalowakabili punda linaendelea, ni muhimu zaidi kuliko hapo awali kuwa uwekezaji ufanywe kuwa suluhisho la kibinadamu na endelevu, ambapo mahitaji ya ejiao hufikiwa bila kuathiri ustawi wa punda, maisha ya jamii au afya ya watu na mazingira.

Hatua kubwa zinachukuliwa katika tasnia ya kilimo nchini Uchina na ulimwenguni kote. Mafanikio makubwa ya uzalishaji wa protini ya wanyama yanawekea kigezo cha kutia moyo na kinaweza kutoa chaguo la kuahidi kwa siku zijazo za ejiao, na protini bandia, inayotokana na punda, au hata ngozi iliyokua katika maabara, sasa ni matarajio ya kweli. Kwa upande wa protini ya mwili, teknolojia tayari inatumikai.

Kilimo cha vyembe hai tayari kinachunguzwa na wazalishaji wengine wa ejiao na, ikiwa suluhisho hili liligunduliwa, inaweza kupea tasnia usambazaji wa malighafi wa kawaida, unaodhibitiwa na safi, bila kuathiri ustawi wa punda, uwezekano wa kiuchumi wa jamii na afya ya watu na mazingira.

MAPENDEKEZO

1. Kwamba tasnia ya ejiao ikatishe uhusiano na biashara ya ngozi ya kitaifa na inaunga mkono serikali za kitaifa katika juhudi zao za kulinda mifugo yao ya kitaifa.
2. Kwamba tasnia ya ejiao iharakishe hatua za kuelekea vyanzo endelevu vya malighafi, haswa katika nyanja ya kilimo cha vyembe hai.
3. Kwamba Serikali ya Uchina isimamishe punda kuingizwa na bidhaa zao hadi zote mbili ziweze kudhibitishwa kuwa za kibinadamu, endelevu na salama.
4. Kwamba serikali za kitaifa zikuchukue hatua za haraka za kukomesha biashara ya ngozi ya punda.

Hadi wakati kusimamishwa kutatekelezwa:

- Serikali iamuru mashirika ya kutekeleza sheria kutumia na kufuata sheria zilizopo, ikiwemo ustawi wa wanyama, ambapo kwa sasa inapuuzwa na wafanyikazi wengine katika biashara hiyo.
- Serikali ichukue hatua za haraka za kulinda punda ili kutunza maisha, na upatikanaji wa maji, elimu na maendeleo ya kiuchumi vijijini, katika jamii zinazotegemea punda.
- Serikali na jamii ya kimataifa ya mifugo ichukue hatua za haraka kupunguza hatari ya magonjwa kuenea ulimwenguni na tishio la usalama wa wanyama lililoletwa kwa mifugo na watu kutoka kwa biashara kubwa isiyodhibitiwa ya punda na ngozi zao.
- Serikali za kitaifa na jamii ya kimataifa zichukue hatua za kushughulikia athari na uharibifu unaoendelea wa mazingira uliosababishwa na biashara hiyo, ikiwemo uchafuzi wa maji na ardhi.

5. Kwamba biashara katika ngozi ya punda haitaendelea tena hadi serikali na tasnia ya ejiao iweze kudhibitisha kuwa biashara ya ngozi ni ya kibinadamu, endelevu na salama.
6. Kwamba kampuni ambazo zinauza bidhaa za ejiao na madai yasiyothibitishwa juu ya ufanisi wao, au ambayo hutoa jukwaa kwa wafanyabiashara wa ndani ya nchi wanaotoa ngozi za kuuza, wafuate mwongozo uliochukuliwa na eBay na Gumtree na kusitisha mauzo yote ya ejiao na/au bidhaa zote za ngozi.
7. Kwamba serikali za kitaifa ziweke kipaumbele kukusanya na kuchapisha data ya sensa ya punda na nyumbu kulingana na wanyama wengine wa kilimo.

MAREJELEO

1. Global Times 2018, ***http://www.globaltimes.cn/content/1083014.shtml***
2. Global Times 2018, **http://www.globaltimes.cn/content/1083014.shtml**
3. XinhuaNet 2017, **http://www.xinhuanet.com//english/2017-12/20/c_136840390.htm**
4. Bennett & Pfuderer 2019, Demand for donkey hides and implications for global donkey populations. Discussion paper presented at the Agricultural Economics Society, 93rd Annual Conference, April 15-17, 2019, Warwick University, Coventry, UK.
5. Global Times 2018, **http://www.globaltimes.cn/content/1083014.shtml**
6. China Daily 2015, **http://www.chinadaily.com.cn/business/2015-12/22/content_22771405.htm**
7. Global Times 2017, **http://www.globaltimes.cn/content/1062211.shtml**
8. Taarifa ya Usajili wa Usalama wa Marekani na Tume ya Mabadiliko 2019, **https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1751876/000121390019010282/ff12019a4_happinessbiotech.htm**
9. Yicai Global 2019, **https://yicaiglobal.com/news/china-biggest-e-jiao-maker-profits-plunge-by-75-ending-12-years-of-strong-growth**
10. Kitabu cha Takwimu cha Uchina, Ofisi ya Kitaifa ya Takwimu za Uchina, 2017. **http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexeh.htm**
11. China Daily 2018, **http://www.chinadaily.com.cn/china/2016-01/28/content_23287841.htm**
12. Mtandao wa Kiafrika wa Ustawi wa Wanyama 2019, mawasiliano ya kibinafsi
13. Quartz Africa 2017, **https://qz.com/1062794/as-other-african-countries-ban-donkey-slaughter-kenya-doubles-down-to-meet-chinese-demand**
14. Oxpeckers 2018, **https://oxpeckers.org/2018/11/kenya-donkey-crisis/**
15. Eurasianet 2018, **https://eurasianet.org/kyrgyzstan-parliament-back-on-the-donkey-trail-again**
16. BBC 2018, **https://www.bbc.com/zhongwen/trad/fooc-45877784**
17. Shirika la Chakula na Kilimo (FAO) 2019, **http://www.fao.org/faostat/en/?#data/QA**
18. Oxpeckers 2019, **https://oxpeckers.org/2019/05/donkey-slaughter-capital-of-west-africa/**
19. Zhu & Weng 2018, Uchina: punda atakuwa kakakuona mwingine?, *Jarida la Mifugo ya Punda*, 50 (2), p.276
20. Oxpeckers 2019, **https://oxpeckers.org/2019/05/donkey-slaughter-capital-of-west-africa/**
21. Burden & Thiemann 2015, Punda ni Tofauti, *Jarida la Sayansi ya Mifugo ya Punda*, p.35 (5), 376-382
22. Oxpeckers 2018, **https://oxpeckers.org/2018/05/zimbabwe-donkeys/**
23. National Geographic 2017, **https://news.nationalgeographic.com/2017/09/wildlife-watch-donkey-skins-china-wildlife-trafficking/**
24. New Telegraph 2018, **https://www.newtelegraphng.com/2018/01/ebonyi-residents-donkey-business/**
25. Mtandao wa Kiafrika wa Ustawi wa Wanyama 2019
26. Mazungumzo ya Uchina 2019, **https://www.chinadialogue.net/article/show/single/en/11338-Brazil-s-ban-on-donkey-slaughter-halts-trade-with-China**
27. Maendeleo na Ushirikiano 2018, **https://www.dandc.eu/en/article/too-many-donkeys-are-slaughtered-ghana-order-export-their-meat-and-skins**
28. Chuo Kikuu cha Bristo 2016, Thamani ya uchumi wa jamii ya punda wanaofanya kazi nchini Ethiopia ya Kati
29. Business Daily 2018, **https://www.businessdailyafrica.com/news/counties/Donkey-keepers-protest-rising-theft-cases/4003142-4620296-7cu8rx/index.html**
30. Brooke 2015, *Wafanyikazi Wasioonekana: Michango ya kiuchumi kwa pundai, farasi na nyumbu wanaofanya kazi kwa ajili ya riziki*, **https://www.thebrooke.org/sites/default/files/Advocacy-and-policy/Invisible-workers-report.pdf**
31. Daily Nation 2017, **https://www.nation.co.ke/video/news/4146788-4182640-gxufpgz/index.html**
32. Oxpeckers 2017, **https://oxpeckers.org/2018/06/botswana-eyes-donkey-trade-with-asia/**
33. Oxpeckers 2017, **https://oxpeckers.org/2017/08/botswana-donkey-trade/**
34. Mail & Guardian 2019, **https://mg.co.za/article/2017-09-08-00-inside-botswanas-illegal-donkey-trade**
35. The Donkey Sanctuary 2017, **https://www.thedonkeysanctuary.org.uk/news/ghana-urged-to-enforce-ban-on-slaughter-and-export-of-skins**
36. Oxpeckers 2019, **https://oxpeckers.org/2019/05/donkey-slaughter-capital-of-west-africa/**
37. AzamTV 2018, **http://news.azamtv.com/en/news/lugola-orders-donkey-slaughtering-factory-to-shut-immediately-for-environment-concerns-23763**
38. Kaoci 2019, **https://www.koaci.com/article/2019/07/29/cote-divoire/societe/cote-divoire-des-asiatiques-tenaient-un-abattoir-clandestin-a-ouangolodougou_133431.html**
39. Mamlaka ya Mashtaka ya Kitaifa ya Afrika Kusini 2017, taarifa ya vyombo vya habari, **https://www.npa.gov.za/sites/default/files/media-releases/NPA%20Obtains%20A%20Preservation%20Order%20For%202921%20Donkey%20Hides.pdf**
40. Laverdad 2019, **http://www.laverdad.com/sucesos/115302-sigoenmidepre-15.html**
41. HispanTV 2017, **https://www.hispantv.com/noticias/afganistan/329616/contrabando-piel-burro-terroristas-ocultar-minas**
42. National Geographic 2017, **https://news.nationalgeographic.com/2017/09/wildlife-watch-donkey-skins-china-wildlife-trafficking/**
43. Shirika la Ulimwengu la Afya ya Wanyama (OIE) 2019, **http://www.oie.int/wahis_2/public/wahid.php/Reviewreport/Review?reportid=29135**
44. Jumuiya ya Ulinzi wa Wanyama ughaibuni 2018, mawasiliano ya kibinafsi
45. Chama cha Matibabu ya Mifugo cha Amerika 2019, **https://www.avma.org/News/JAVMANews/Pages/190115c.aspx**
46. Jumuiya ya Kiuchumi ya Mataifa ya Magharibi mwa Afrika 2016, **http://www.ecowas.int/update-experts-list-way-forward-on-animal-health/**
47. Jeune Afrique 2016, **https://www.jeuneafrique.com/348258/societe/burkina-gouvernement-met-fin-a-lexportation-anes/**
48. Jeune Afrique 2016, **https://www.jeuneafrique.com/348258/societe/burkina-gouvernement-met-fin-a-lexportation-anes/**
49. Idara ya Mifugo ya Gambia, mawasiliano ya kibinafsi kutoka The Gambia Horse and Donkey Trust
50. Mali 7 2017, **https://mali7.net/2017/03/21/le-mali-interdit-lexportation-de-la-peau-danes-vers-lasie-2/**
51. BBC 2016, **https://www.bbc.com/news/world-africa-37286811**
52. Independent 2019, **https://www.independent.ng/we-need-drastic-measures-to-save-donkey-population-in-nigeria-fg/**
53. Horsetalk 2016, **https://www.horsetalk.co.nz/2016/11/16/desperate-times-donkeys-chinese-hide-market/**
54. Corrieo 2018, **https://www.correio24horas.com.br/noticia/nid/justica-proibe-o-abate-de-jumentos-na-bahia-apos-casos-de-maus-tratos/**
55. Correio 2019, **https://www.correio24horas.com.br/noticia/nid/justica-cassa-liminar-que-proibia-abate-de-jumentos-na-bahia/**
56. BBC 2017, **https://www.bbc.com/afrique/region-40515959**
57. Idara ya Kilimo ya Kolombia 2018, mawasiliano ya kibinafsi
58. Addis Fortune 2017, **https://addisfortune.net/articles/donkey-abattoir-still-in-business-despite-ban/**
59. Business Today 2019, **https://www.businesstoday.in/current/world/pakistan-to-earn-millions-by-exporting-donkeys-to-china/story/316734.html**
60. Business Recorder 2019, **https://fp.brecorder.com/2019/03/20190329459330/**
61. The Pioneer 2019, ***https://www.dailypioneer.com/2019/page1/pak-donkey-numbers-boom.html***
62. Ushauri wa Quivertree 2018, Tathmini ya Athari ya Mazingira, mawasiliano ya kibinafsi
63. Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo wa Sudan 2018, mawasiliano ya kibinafsi
64. Mkurugenzi wa Huduma za Mifugo wa Sudan Kusini 2019, mawasiliano ya kibinafsi
65. IPP Media 2018, **https://www.ippmedia.com/en/business/nemc-shuts-down-donkey-meat-factory-dodoma**
66. Wizara ya Kilimo ya Uganda, Tasnia ya wanyama na uvuvi 2017, mawasiliano ya kibinafsi
67. Oxpeckers 2018, **https://oxpeckers.org/2018/05/zimbabwe-donkeys/**
68. Hua Cheng ya Kimataifa 2017
69. Kampuni ya Uwekezaji ya Fang Hua 2017

"MUDA UNAYOYOMA NA LAZIMA TUCHUKUE HATUA SASA YA KUOKOA WANYAMA HAWA WA AJABU."
Mike Baker
Mkurugenzi Mkuu, The Donkey Sanctuary

THE DONKEY SANCTUARY
Slade House Farm, Sidmouth, Devon EX10 0NU
T [44] (0)1395 578222 **F** [44] (0)1395 579266
E enquiries@thedonkeysanctuary.org.uk
thedonkeysanctuary.org.uk

The Donkey Sanctuary ilianzishwa na Dkt. Elisabeth Svendsen MBE mwaka wa 1969. The Donkey Sanctuary (nambari ya usajili ya ufadhili 264818) na wathamini wake wa kipekee wa shirika, The Donkey Sanctuary Trustee Limited (Nambari ya kampuni 07328588), wote wana ofisi iliyosajiliwa katika Slade House Farm, Sidmouth, EX10 0NU Wafadhili husika: The Elisabeth Svendsen Trust for Children and Donkeys (EST); The International Donkey Protection Trust (IDPT).

IMEUNGWA MKONO NA:

SPANA For the working animals of the world

BROOKE ACTION FOR WORKING HORSES AND DONKEYS

The Donkey Sanctuary ingependa kushukuru Brooke na SPANA (Jamii ya Ulinzi wa Wanyama ughaibuni) kwa ajili ya ushirikiano wao unaoendelea kuhusu suala hili muhimu.

BDP01863_19